Nummer 41 Donderdag 13 October 1932 32ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.— 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

GRATIS!

Zij dit met of na 1 October e.k. als lid tot de Vereeniging toetreden, ontvangen gratis het Koloniaal Weekblad over het laatste kwartaal van dit jaar (minimum contributie *f* 5.— 's jaars).

Crisis-Steuncomité voor Nederl.-Indië.

te 's-Gravenhage.

Bijdragen voor bovengenoemd Comité en bestemd tot leniging van den nood, waarin in Indië vele landgenooten en inheemschen, tengevolge van de economische wereldcrisis, verkeeren, worden gaarne ingewacht bij den Penningmeester van het Comité, giro No. 198000.

Ook op de giro-rekening No. 14574 van het Hoofdbestuur van de Vereeniging „Oost en West" kunnen voor hetzelfde doel gelden worden gestort of bijgeschreven.

Dat een ieder, naar zijn kunnen moge helpen! Ook kleine bijdragen zijn van harte welkom.

HET HOOFDBESTUUR.

De Jeugd en Indië.

Opstellen over een bezoek aan de Koloniale Tentoonstelling in het Westbroek Park te Scheveningen, van kinderen en pupillen van leden van „Oost en West" en van hen, die in de maand October tot onze Vereeniging toetreden, kunnen tot 1 November e.k. franco worden ingezonden aan het Hoofdbestuur, Korte Voorhout 6, Den Haag.

Voor bijzonderheden omtrent omvang van het opstel, leeftijd der kinderen, die kunnen inzenden en wijze van inzending, wordt verwezen naar de mededeeling onder bovengenoemd hoofd, voorkomende op bladz. 447 en 448 van het Koloniaal Weekblad No. 38 van 22 September 1932.

Namens het Dagelijksch Bestuur,
DE ALGEMEENE SECRETARIS.

Een netelige Curaçaosche aangelegenheid

door
W. R. MENKMAN.

De nood der tijden dwingt tot ingrijpende bezuiniging op de openbare uitgaven en als onvermijdelijk gevolg van dezen toestand zal van de eischen en behoeften welke wij als redelijk en normaal hadden leeren beschouwen een zeker aantal niet meer, of niet meer ten volle bevredigd kunnen worden. Het is echter billijk dat de bezuiniging niet alleen positieve offers verge, maar dat zij in de eerste plaats de lasten der gemeenschap verlichte, door een einde te maken aan uitgaven, welke in ficties, of in de werking der partijpolitieke verhoudingen, haar oorzaak hebben. De tegenwoordige omstandigheden vorderen dat met betrekking tot dergelijke uitgaven scrupules ter zijde worden gesteld en heilige huisjes niet langer worden ontzien.

De commissie—Welter heeft in haar rapport ook beschouwingen gewijd aan de uitkeeringen uit de openbare kassen, welke krachtens het gelijkstellingsbeginsel worden gedaan ter bezoldiging van tot geestelijke orden behoorend personeel van het bijzonder onderwijs, een onderwerp dat, hoe netelig het moge zijn, zeker niet mocht worden vergeten bij een onderzoek naar de middelen welke behooren te worden aangewend om ons land te behoeden voor verstoring van het financieel evenwicht en depreciatie van het nationaal betaalmiddel. De meeningen in den lande mogen verdeeld zijn ten aanzien van het principe der bekostiging van het bijzonder onderwijs uit de openbare kas en ten aanzien van het vraagstuk der bezoldiging naar prestaties of naar levensbehoeften, de kwestie waar het hier om gaat is deze of niet voorkomen kan en moet worden dat zekere landsgelden voor een belangrijk deel worden aangewend voor doeleinden waarvoor die gelden niet worden beschikbaar gesteld en waarvoor zij openlijk niet zouden mogen worden toegewezen. Of, wil men het nog minder diep zoeken, of geen uitzonderingsregelen behooren te worden gesteld met betrekking tot de honoreering van diensten aan de gemeenschap bewezen door personen welke in zóó exceptioneele omstandigheden leven als de hier bedoelde leerkrachten van het bijzonder onderwijs.

Kan er inderdaad een middel worden gevonden om te dezen aanzien een door velen als een misstand gevoelde consequentie der „gelijkstelling" te ontgaan, dan bestaat er geen reden om dat middel niet eveneens toe te passen in Curaçao. Het feit dat het Curaçaosche regeeringsreglement, door te spreken van bekostiging „op voet van gelijkheid", met betrekking tot bijzonder en openbaar onderwijs misschien nog iets uitdrukkelijker is dan de Nederlandsche Grondwet, welke voorschrijft dat die bekostiging „naar denzelfden maatstaf" zal plaats hebben, lijkt geen reëel bezwaar; de commissie-Welter meende dat geen schade behoefde te worden gevreesd voor het fundament der gelijkstelling.

In het bedrag dat op de Curaçaosche begrooting voor 1933 is uitgetrokken ten behoeve van het bijzonder onderwijs, is begrepen de som van 465.200 gulden voor het personeel der R. K. missiescholen, zonder duurtebijslagen, kosten van binnen- en buitenlandsche verloven en overtochtsgelden; deze post had betrekking op 206 personen, schoolhoofden en onderwijzers. In 1930 was het bedrag der werkelijk betaalde salarissen en duurtebijslagen 441.500 gulden, voor 187 leerkrachten; het getal der in dat jaar inderdaad aan de gezamenlijke missiescholen werkzame personen was 232, waaronder 54 kweekelingen.

Dat de missie aanzienlijk geldelijk voordeel trekt uit de werkzaamheid van haar in kloostergemeenschap levend en als ongehuwde leerkrachten uit de openbare kas bezoldigd personeel, ligt voor de hand en op welke wijze tegemoet wordt gekomen aan de voorschriften, waarbij van de schoolbesturen kwitanties worden geëischt van de betaalde salarissen — en de subsidieering van als winstgevend bedrijf gehouden scholen uitdrukkelijk wordt uitgesloten — behoeft hier niet te worden onderzocht; men kan er zich van overtuigd houden dat, met betrekking tot deze laatste punten, formeel alles volmaakt in orde is. En ook principieel en moreel kan men het verdedigbaar achten dat zekere personen als onderwijzers en onderwijzeressen het hun

toegekende salaris toucheeren en daarvoor kwijting geven, om dan, als leden eener religieuze orde, het ontvangen bedrag in de kas hunner congregatie te storten. Maar aan den anderen kant mag niet uit het oog worden verloren, dat tot de doeleinden waarvoor landsgelden kunnen of moeten worden beschikbaar gesteld wèl het onderwijs behoort, maar niet het kloosterwezen.

Hoe gematigder, objectiever of neutraler men denkt en voelt, des te moeilijker is het voor dit dilemma een bevredigende oplossing te vinden; de harde noodzaak moet ten slotte den weg wijzen. Ook in Curaçao dreigen groote financieele moeilijkheden en er behoort tegen te worden gewaakt dat voor het onderwijs gedane uitgaven aan andere doeleinden worden dienstbaar gemaakt — zelfs aan niet-Curaçaosche belangen — op die wijze en in die mate als thans mogelijk is.

Men zegge niet dat het hier een interne Curaçaosche aangelegenheid betreft, waarvoor het moederland geen oplossing behoeft te zoeken. Ook Curaçao stelt — zelfs wanneer dit gewest de van het moederland geleende gelden terugbetaalt — onder vigueur van het thans nog geldende regeeringsreglement eischen aan de Nederlandsche schatkist; telt men bij elkaar de onder hoofdstuk XI der staatsbegrooting genoemde en de onder hoofdstuk VIII begrepen Curaçaosche uitgaven, dan komt men al gauw tot een twee millioen per jaar. In de tot dusver gevallen, Curaçao betreffende, fundamenteele beslissingen heeft het gewest zelf nooit een stem gehad; inzake de opneming in het Curaçaosche regeeringsreglement van het principe der onderwijsgelijkstelling is de Curaçaosche Raad zelfs niet gehoord geworden. Die Raad bestaat thans, na de laatste — buiten de voordracht om — gedane benoeming, voor slechts 5/13 uit leden bij wie sympathie voor de gelijstellingsgedachte mag worden verondersteld; destijds zou slechts van een drietal der 13 leden instemming kunnen zijn verwacht.

Door de missie in Curaçao is — om des geloofs wille — eerst een langen en hardnekkigen strijd gevoerd om zich het lot der slavenbevolking te mogen aantrekken en bij dien strijd heeft het streven om aan de slaven en hunne kinderen ook schoolonderwijs deelachtig te mogen doen worden een zeer belangrijke rol gespeeld. Na de emancipatie is met niet minder groote energie gestreden moeten worden voor een redelijke geldelijke vergoeding voor de diensten door de R. K. fraters en zusters in het algemeen belang — immers ten bate van het algemeen vormend onderwijs — bewezen. Wil men, in verband met dezen gang van zaken, beweren, dat ook Curaçao een schoolstrijd heeft gekend, dan bedenke men dat die strijd dan toch een ander karakter droeg dan die welke zoo lang een voorname plaats heeft ingenomen in het Nederlandsche politieke leven. De overwinning, in den vorm der financieele gelijkstelling van het bijzondere met het openbare onderwijs, is in Curaçao verkregen eenvoudig door het verder doortrekken van de lijn der moederlandsche bevredigingspolitiek dan logisch of noodig was.

In Curaçao — en in Suriname — viel niets anders te bevredigen dan het volkomen billijke verlangen naar een toereikende betaling van den arbeid der tot het personeel van missie en zending behoorende leerkrachten van het bijzonder onderwijs, dat grootendeels ten goede komt aan zeer weinig welvarende bevolkingsgroepen. De regeeringsreglementen der beide gewesten bevatten reeds sedert 1865 bepalingen op het onderwijs, waarin het bijzondere vóór het openbare wordt genoemd; het volksonderwijs in deze oude slavenkoloniën is hand aan hand gegaan met de kerstening, een proces dat in Curaçao reeds eenige decenniën vóór de emancipatie beëindigd kon worden geacht en in Suriname — waar het christenelement in 1863 een veel kleiner deel der bevolking omvatte en waar daarna zich niet-chisten immigranten in grooten getale hebben neergezet — nog altijd voortgaat. Voor de R. K. kerk is niet alleen Suriname, maar ook Curaçao, altijd missiegebied gebleven en nooit kerkelijke provincie geworden.

Van eenige ernstige actie voor confessioneel onderwijs onder de groote massa der geloovigen zelf kon onder deze omstandigheden moeilijk sprake zijn en voor een zoodanige actie was ook geen aanleiding, daar dit onderwijs door de kinderen kon worden genoten, zonder dat de ouders er zich moeite, of geldelijke offers, voor behoefden te getroosten. Tusschen de geschiedenis van het bijzonder onderwijs daarginds en die van het moederlandsche bestaat al heel weinig overeenkomst.

Aan leuzen van kwestieuze zuiverheid heeft het in den strijd voor en tegen het roomsche onderwijs in Curaçao niet ontbroken. De voorstanders zijn nogal eens voor den dag gekomen met de redeneering dat wanneer de missie het onderwijs niet ter hand had genomen het gouvernement het had moeten doen en dat dan de kosten even hoog zouden zijn geweest als thans onder vigueur der gelijkstelling het geval is; ook is er van dien kant tegenop gekomen dat de missie eerst hare diensten op onderwijsgebied zou hebben opgedrongen, om er daarna betaling voor te komen vragen. Wie weten wil hoe en onder welke omstandigheden — in een langdurig proces, waarin een steeds actieve kerkelijke tegenover een meestal passieve wereldlijke overheid stond — het Curaçaosche onderwijs voor een zoo overwegend deel in handen van het vicariaat is geraakt, raadplege de geschriften van pater Dahlhaus, al kunnen uit den aard der zaak die publicaties op sommige punten bij andersdenkenden niet denzelfden indruk teweeg brengen als bij den lezerskring waarvoor zij zijn geschreven.

De houding der missie was in den aanvang geheel die eener suppliante, die met de meest bezwarende voorwaarden genoegen nam, wanneer maar aan haar verzoek — in casu scholen te mogen openen — voldaan werd. Leerlingen van alle gezindheden moesten worden toegelaten, voor slavenkinderen echter moesten de scholen gesloten blijven; het onderwijs mocht niet op godsdienstigen grondslag berusten en steun uit de openbare kas werd niet verleend. Gaandeweg en in zeer langzaam tempo zijn subsidies van gouvernementswege voor den dag gekomen, gedurende langen tijd tot armzalige bedragen. Ook missionarissen echter moeten leven en het houden van scholen kost geld; wat er in Curaçao te kort kwam moest door particuliere bijdragen worden aangevuld. De gedachte is weinig verheffend dat tot betrekkelijk kort geleden ten behoeve van een algemeen Nederlandsch belang — het onderwijs der bevolking van een Nederlandsch gewest — gebedeld is geworden bij de Nederlandsche katholieken — en ook wel bij de buitenlandsche. Ook in Suriname heeft de steun uit de openbare kas, verleend aan het bijzonder onderwijs, dat aldaar in handen is van de R.K. missie en van een — Duitsche — zendingsbroederschap, het karakter gedragen eener tegemoetkoming, zonder afdoenden waarborg dat deze voldoende zou zijn.

Van een uit deze toestanden ontstane eereschuld, welke sedert het gelijkstellingsbesluit gaandeweg zou worden afgedaan, kan echter moeilijk sprake zijn; de particuliere bijdragen zijn vrijwillig, uit idieele beweegredenen, verleend en de figuur van den crediteur zou niet kunnen worden vastgelegd.

Dat thans — hoewel de gelijkstelling om pecuniaire redenen nog niet ten volle is doorgevoerd kunnen worden — de missie in Curaçao meer ontvangt dan zij vroeger als een voldoende — en zelfs als een milde — vergoeding zou hebben beschouwd, zou zij zelf niet op goede gronden kunnen betwisten en van ander dan missieonderwijs is in dit gewest met betrekking tot de materie in kwestie nauwelijks sprake; in 1920 bezocht ruim 98 pct. der leerlingen van het bijzonder onderwijs

de scholen van het apostolisch vicariaat, in 1930 bijna 96 pct.

Het begint tijd te worden — ook voor Curaçao — om zekere door de politiek beheerschte opvattingen van recht ter zijde te stellen en voorrang te geven aan overwegingen van redelijkheid, ten einde te geraken tot een besteding der landsgelden, welke naar algemeene normen van zuinigheid en doeltreffendheid te verantwoorden is.*)

Amsterdam, Augustus 1932.

*) Hoewel bij het karakter der vereeniging „Oost en West" zelf en de verscheidenheid harer leden het niet aan twijfel onderhevig kan zijn, dat opneming van een artikel in haar orgaan op zichzelf geen oordeel van de redactie over den inhoud beteekent, acht de redactie het niet ongewenscht, dit nog eens uitdrukkelijk mede te deelen.

Een uit het Sanskrit in het Nederlandsch overgebracht drama.

Urvaçî, drama van Kâlidâsa, uit het sanskrit vertaald door R. H. van Gulik.

Het gebeurt niet dikwijls, dat een Indisch drama in het Nederlandsch tot ons komt; het volk van Voor-Indië ligt ons betrekkelijk vreemd, we leeren wel in de geschiedenis, dat de Ariërs gekomen uit Centraal-Azië (het plateau van Pamir?) al vechtende een doortocht door Noord-West-Indië naar de Ganges- en Indus-vlakten hebben weten te bewerkstelligen en dat dat volk heilige boeken, de Vedas hadden; dat zij beschaafd waren en een kastenwezen kenden; doch daarmee houdt dan voor den gewonen beschaafden mensch de kennis van zaken op. En toch, hoe belangrijk is 't niet, wat dat volk gewrocht heeft in verre tijden, niet alleen op vechtgebied, want daardoor is immers het bekende epos Mahâbhârata ontstaan, maar sculptureel en niet het minst literair zijn belangrijke daden vast te stellen.

Het woord „sanskrit" heeft een bekenden klank, men mompelt van een doode taal, wellicht gesproken door het volk in het grijze verleden; wie echter nader ingaat op deze materie en de onderzoekingen leert kennen, komt alras tot de slotsom, dat hieraan wel wat meer vastzit dan de uitspraak van doode taal, mogelijkerwijze gesproken door een volk.

Toch is dat sanskrit de sleutel gebleken te zijn voor hem, die komen wil tot diepgaande kennis van een verleden, dat de moeite waard is.

Het merkwaardigste is, dat die taal verre van dood te zijn geweest, de spreektaal was voor Brahmanen in hun ouden godsdienst, voor de barden als zij de heldendaden van hun heer zongen, voor wien zij dikwijls wagenmenner waren; het was ook de taal van helden en koningen en goden in drama's, die echter beantwoording kregen in de volkstaal (prâkrit) van lagere personen, van vrouwen, al sprak de eerste vrouw in het drama sanskrit; soms ontwaarde men, dat een persoon, die sanskrit sprak plots overging in prâkrit, het waarom doet hier minder ter zake.

Was het drama bij het volk van Voor-Indië te vergelijken met wat wij tegenwoordig daaronder verstaan?

Het eenvoudigst is het om te kijken naar het thema, dat ten grondslag ligt aan het stuk en dan blijkt, dat sprookjes en sagen de stof leveren voor den dramaturg, wij kunnen dus van sprookjes-drama spreken. Toen nu meer en meer de Indische cultuur tot ons kwam door ijverige bestudeering van alle mogelijke handschriften, teksten enz. kwamen vertalingen in Europeesche talen al spoedig tot stand.

Dat werken op algemeen gebied met betrekking tot de dramaturgie van de Hindus door Europeanen geschreven zijn, behoeft geen verwondering, waar het juist die geweest zijn, die de Indische literatuur met groote energie ontsluierd hebben; reeds al vroeg toen Europa in engere aanraking kwam met het Indië, werden philologische studiën ondernomen, die aanvankelijk leidden tot den opzet van grammatica's van de oude sanskrit-taal; daarnaast trok het brahmanisme de aandacht, terwijl de archaeologie bedenkelijk veel voedsel vond in allerlei monumenten, die ons uit het verre verleden gelaten waren.

Wij danken het mede aan de Hindus zelf, dat voor philologen, archaeologen, zooveel bewaard is; daartoe heeft naast het brahmanisme het buddhisme vooral veel bijgedragen; veel is er bewaard en opgeteekend door de geleerden uit het volk zelve, zoodat het heel wat gemakkelijker is om te graven en te delven in de oudheid dan bijv. in onzen Indischen archipel, waar povere resultaten vergeleken met Voor-Indië, te boeken vallen.

Zoo is het Indische drama ons in den schoot gevallen, zonder te veel moeite; het drama is ontstaan uit oude balladen, die stammen in die religieuze cultus. Zoo kunnen wij in de Vedische teksten, betrekking op den ritus hebbende, allerlei ceremoniën vinden, die als een soort drama aan te merken zijn en zoo waren de oudste balladen, die welke gezongen werden bij de offers en de feesten van goden en half goden. Dit zij voldoende om aan te merken, dat Urvaçî ook stamt uit dat milieu. In de âkhyâna-hymnen van de Rigveda, — âkhyâna beduidt vertelling — vindt men nu de vertelling van het drama Urvaçî, waarin de geschiedenis van Urvaçî een hemelnimf met een menschenzoon Purûravas meegedeeld wordt (van de oorspronkelijke sage is niet veel overgebleven). Het is een liefdesgeschiedenis van een nymf, die na vierjarige verbintenis, een kind verwachtend, verdween. Dat de achtergeblevene niet werkeloos bleef, is begrijpelijk; hij ging op zoek naar haar en eindelijk vond hij haar terug, in een meer met andere waternymfen dartelende. De intrige, die in deze vertelling zit, moet gezocht worden in den naijver, die de halfgoden of gandharvas (tot hetzelfde sprookjesrijk behoorende als de nymf) bezielden, toen zij merkten, dat die nymf zich met een koning — want zoo laat men Purûravas optreden — afgaf; een der voorwaarden waaronder de nymf bij den man wilde blijven, was, dat hij zich nooit naakt aan haar zou vertoonen, en zij zorgden, die gandharvas, door een list, dat dit toch geschiedde door twee van Urvaçî's lammeren te rooven, waarop zij zich bitter beklaagde, zoodat — 't was nacht Purûravas van het bed opsprong — er niet aan denkende, dat hij ongekleed was — om de dieven achterna te gaan en toen zorgden de gandharvas, dat een bliksemstraal alles helder verlichtte en zij ging als Lohengrin, dat wil zeggen, onmiddellijk verdween zij.

Op dit thema is nu de beroemde dramaturg Kâlidâsa voort gaan borduren. Wie de dichter is, leert ons de geschiedenis; hij is de grootste dichter van Indië, leefde aan het schitterende hof van den bekenden Gupta-koning Vikramâditya in de laatste helft van de 4e eeuw na Christus. Het Gupta-rijk strekte zich over geheel Noord-Indië uit, van den Oxus tot Ceylon heet het verder.

Hij moet een Brahmaan geweest zijn, die het hoogste wezen vereerde onder den vorm van Sivá en een aanhanger van de z.g.n. vedântaphilosophie. Het drama van Urvaçî, dat in een Noordelijk handschrift getiteld is Vikramorvaçî en in een Zuidelijk Vikramorvaçîya of het aan Vikrama gewijde (of onder patronaat van koning Vikrama tot stand gekomen drama van Urvaçî) vertoont de kentrekken van het Indische drama.

Deze zijn: een inleidingsgebed of nandi en dan spreekt de tooneelleider of sûtradhara zijn proloog uit, daarnaast treedt op de nar of de vidûsaka; hij is steeds een brahmaan of liever een caricatuur daarvan; meestal treedt daarnaast op de vita, de kunstkenner, die in de mondaine wereld heeft verkeerd, doch thans arm is; dan de taal: de koning, held, god, of halfgod spreekt sanskrit, de vrouwen prâkrit, evenals de nar; de hoofdvrouw, koningin, de nonnen, de hetären spreken weer sanskrit.

In dit in het Nederlandsch vertaald werk is behalve de vita, die hier niet optreedt, het bovenstaande aanwezig[1]).

Thans over de vertaling zelve. De heer Van Gulik heeft twee handschriften geraadpleegd, waarbij de Noordelijke redactie gevolgd is door hem, terwijl de Zuid-Indische hem ten dienste stond voor de aanvulling of wijziging; niet was de bedoeling om langs critisch philologischen weg den meest oorspronkelijken tekst te krijgen, doch één die den gang der handeling zoo goed en duidelijk mogelijk weergaf.

De schrijver vestigt de aandacht er op, dat het vierde bedrijf wat volgorde en verklaring der verzen betreft, aanmerkelijk door hem gewijzigd is; het merkwaardige[2]) in dit bedrijf is de lange monoloog van den koning, waarin hij dikwijls 't sanskrit laat varen en dan 't apabhramça, een prâkrit spreekt; er is twijfel gerezen of die verzen wel van Kâlidâsa afkomstig zijn, de Zuidelijken verwerpen hem, doch de schrijver is het er niet mee eens.

Deze vertaling is aanbevelenswaardig voor hem, die kennis wil maken met het Indische drama zonder toevlucht te moeten nemen tot buitenlandsche uitgaven. Het zou zelfs wenschelijk zijn, dat er meerdere uitgaven komen; wij zijn al dankbaar bijv., dat door mevrouw Dr. Van Prooye—Salomons in die richting al heel wat gedaan is; die de geschiedenis van Nala, Damayanti, een bekend onderdeel van de Mahâbhârata zijnde, onder het publiek gebracht heeft, om de Indische sagen en sproken van haar niet te vergeten, terwijl wijlen prof. dr. Caland een voorrede er bij schreef.

JESSY BLOM.

[1]) Wijlen prof. dr. H. Kern vertaalde in 1862 reeds een ander, het beroemdste drama van Kâlidâsa: bekend als de Sakuntalâ in het Nederlandsch.

[2]) Er is overeenkomst aan te toonen met den monoloog van Damayanti, in de geschiedenis van Nala (episode uit het beroemde epos Mahâbhârata.)

Uit het dagboek van een Rimboe-huisvrouw.

't Is een smoorheete dag!

't Kwik in den thermometer, overigens aan flinke uitzetting wel gewend, stijgt onrustbarend en is de 100 gr. al gepasseerd. Ik zit in de voorgalerij, met alle crées neer en tracht op te schieten met Jantje's nieuwe speelpakjes, waaraan groote behoefte bestaat, tengevolge van een plotselinge groeiperiode. Maar het vlot niet, de naald wordt stroef in mijn klamme vingers en telkens moet ik ophouden om mijn gezicht af te vegen.

Zelfs Janneman heeft er last van en is ontzettend drenserig en lusteloos. Van spelen komt niets. Verveeld zit hij op den grond en schopt zoo nu en dan eens tegen den tafelpoot. Daar gooit hij voor den derden keer mijn glas ijswater om, juist over mijn naaiwerk.

— Janneman, laat dat, of je gaat naar bed, hoor je me? prikkelbaar van de warmte verlies ik mijn geduld.

Juist komt Baboe langs met een mand strijkgoed. Verwijtend kijkt ze me aan. Al heeft ze het Hollandsch niet verstaan, ze begrijpt best, dat ik boos ben. Boos op den Sinjo! Dat is heiligschennis!

— Ja, Njonja, kassian, zegt ze hoofdschuddend. Het is niet Sinjo's schuld, dat hij wat lastig is, er is zeker iets, dat hem zoo maakt.

— Ik ben ook niet boos, hoor Boe, stel ik haar gerust, we hebben allemaal last van de warmte.

Plotseling voel ik de tafel weer schudden, ik kijk verontwaardigd naar mijn zoon, maar die zit nu een eind verder op een stoel.

Weer trilt de tafel, mijn stoel wiebelt heen en weer en een onheilspellend gerammel van het dakzink, dat griezelig ratelt, helpt me realiseeren, dat het een lichte aardschok was.

— Ada, ada, ada! gilt van het achtererf Baboe's hooge stem.

Kokkie leeft in de heilige overtuiging, dat er, ergens op Java, een hooge berg staat, bewoond door een aantal reuzen. Deze reuzen hebben er af en toe liefhebberij in, om hun berg en daarmee de heele wereld door elkaar te schudden, in de meening, dat er geen menschen meer op aarde wonen. Als deze nu maar hard genoeg schreeuwen van: „Ada, ada, ada" (dit beteekent zoo ongeveer: Er zijn er wel, er zijn er wel!) dan houden de reuzen, die 't klaarblijkelijk goed met het menschdom meenen, van zelf op.

Kokkie gaf me dezen uitleg in vollen ernst, toen ik haar eens naar de beteekenis van haar mysterieuse geroep vroeg.

't Is maar een lichte schok geweest.

Die komen bij ons zóó vaak voor, dat we er weinig acht meer op slaan. We hebben alle voorzorgen genomen, die we nemen konden, meer kunnen we niet doen. Alle kasten zijn met haken aan den muur bevestigd en de oude Friesche klok, die zoo moeilijk te reguleeren is, als hij eenmaal stilstaat, hangt tegen den westelijken wand. De schokken zijn hier vrijwel altijd in een richting Noord-Zuid en hangt men een klok in een richting parallel daaraan, dan staat ze bij elken schok stil.

Bovendien hebben we een houten huis, dus de kans van instorten is gering.... en toch, (ik heb eens een zware aardbeving meegemaakt) de schrik zit er bij mij in!

Trouwens, er zijn maar weinig menschen, die zich kunnen losmaken van den griezeligen bijna spookachtigen angst voor aardbevingen. Van alle andere „elementen" der ouden weten we, dat ze, onbeteugeld, vaak groote vernietigende machten kunnen worden, maar de aarde, daar twijfelt niemand aan, daar bou-

wen we op, letterlijk en figuurlijk en als ook dat „element" onbetrouwbaar blijkt, overvalt je een machteloosheid, een haast bijgeloovige angst als voor iets bovennatuurlijks.

Hoe dan ook, als een schok wat flink doorzet, stop ik Janneman altijd maar voor alle zekerheid onder zijn bed of onder de tafel, waar hij betrekkelijk veilig is voor eventueel neerploffende voorwerpen.

Traag en gloeiend heet sleept de dag zich ten einde. Het is een geluk, dat zoo'n dag, zelfs in de tropen, niet zoo vaak voorkomt. Eindelijk, als de zon achter de bergen verdwenen is, wordt het iets dragelijker. In de kinderkamer, 't koelste vertrek van het huis, is 't gelukkig uit te houden, als ik Janneman, na een laatste bad ('t vierde vandaag) in z'n bedje leg en zorgvuldig de klamboe instop.

— Nacht, schattebout! Lekker slapen, hoor!

Even later, als mijn man na een zwaren werkdag thuiskomt, zit ik al gezellig en afgekoeld, achter de theetafel in de voorgalerij. Thee-uurtje! 't gezelligste uurtje van den dag!

We vertellen elkaar van de hitte en de aardbeving en brengen die met elkaar in verband.

Plotseling stokt het gesprek; midden in een zin houd ik op; de tafel schokt, de stoelen wiebelen en het naargeestig, onheilspellend grommen en rammelen van 't zinken dak, doet me den schrik om het hart slaan.

— Aardbeving! Ik vlieg op, ben in drie sprongen bij Janneman's bedje en wacht af.

't Wordt heviger, de houten wanden kraken en piepen, de jalouzieën klapperen en spookachtig completeert Kokkie's „Ada, ada!" het naargeestig concert.

Een groote vaas valt van de kast vlak voor mijn voeten aan stukken. Zonder me verder te bezinnen, til ik Jantje op en duw hem onder het bed.

Gelukkig! 't bedaart; nog wat nagerommel op het dak, een laatste siddering en het is voorbij. Alleen het zwaaien van de lampen verraadt wat er gebeurd is. Alles is maar de kwestie van enkele seconden geweest.

Doodsbleek van angst en schrik komen Baboe en Kokkie, de laatste nog steeds, „Ada, ada", roepend, binnengerend om te zien, of de Sinjo geen letsel gekregen heeft.

— Kokkie, schei uit met dat geschreeuw, zeg ik, nog zenuwachtig van de emotie, wees toch niet zoo bijgeloovig.

— Bijgeloovig! protesteert Kokkie verontwaardigd, 't Heeft toch geholpen, dat ziet u nu toch zelf!

Tegen dit argument kan ik niets inbrengen en dus bedank ik Kokkie maar voor haar assistentie in de bestrijding van het natuurverschijnsel.

Nu het rustig blijft, visch ik Janneman, die onder al het tumult als een roos heeft doorgeslapen, onder het bed vandaan en leg hem weer veilig achter de klamboe. Rustig slaapt hij door.

Verteederd gluurt Baboe door de plooien.

— Ziet u nu wel, mevrouw, zegt ze triomfantelijk, Sinjo is zóó lief, hij is nooit vanzelf stout. Dit heeft hem den heelen dag natuurlijk dwars gezeten, hij had er een voorgevoel van!

— Nou, lacht mijn man, die de grootste pret heeft om Jantje's onverstoorbare nachtrust, dan heeft hij er tenminste óók iets van gevoeld!

— Zeker, Boe, je hebt groot gelijk, hoor! zeg ik ontroerd. Onze Sinjo is een schat. Gaan jullie nu maar weer naar achteren en neem dit blik beschuitjes mee, ook voor Alie en Amat, hoor! Ter eere van den goeden afloop!

— Trima kassie, Nja.

Ik slaap dien nacht niet veel en het licht in de kinderkamer laat ik branden....

F. DE CLERCQ ZUBLI.

Boekbespreking.

Indische Landhuizen en hun geschiedenis.

Het Koninklijk Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen heeft onder bovenstaanden titel het eerste deel doen verschijnen van een werk, waarmede, naar verwacht mag worden, velen, die belangstelling hebben voor Nederlandsch-Oost-Indië en zijne geschiedenis — en dan meer in 't bijzonder de geschiedenis van de Europeesche bevolking aldaar uit den tijd der Oost-Indische Compagnie — gaarne kennis zullen maken.

Achtereenvolgens behandelt de deskundige beschrijver van de landhuizen, de heer V. I. van de Wall, ambtenaar bij den Oudheidkundigen Dienst in Nederlandsch-Indië te Batavia, in dit eerste deel vier landhuizen, n.l.:

1. Het Huis Goenoeng Sarie,
2. Het Huis Groeneveld of Tanjong-Oost,
3. Het Huis Reinier de Klerk,
4. Het Huis Tjitrap,

het eerste en derde gelegen in de gemeente Batavia, het tweede en vierde aan of in de nabijheid van den weg van Batavia naar Buitenzorg.

Van ieder der landhuizen wordt eene architectonische beschrijving gegeven, toegelicht door duidelijke kaarten en platte gronden, terwijl afdrukken van verscheidene nieuwe foto's van de landhuizen, uit- en inwendig genomen, het werk verluchten. Juweeltjes van oude gevels, prachtig houtsnijwerk en interieurs met antiek meubilair uit den Compagnies-tijd kan men daaronder aantreffen.

Voorts vertelt de schrijver op eene zeer onderhoudende wijze van de personen, die in den loop der tijden de landhuizen hebben bewoond en van hunne familie-relatiën. De vele bijzonderheden daaromtrent in den tekst opgenomen of daaraan in talrijke noten toegevoegd, getuigen ervan, dat de heer Van de Wall zijn taak op zeer ernstige wijze heeft opgevat en zich de moeite getroost heeft van een ongetwijfeld tijdroovend genealogisch onderzoek in officieele en particuliere archieven. Tal van personen met bekende Indische namen uit den Compagnies-tijd of van later, die in het Indische leven van weleer een min of meer belangrijke rol hebben gespeeld als opperlandvoogd, opperkoopman, raad-ordinair van India, gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander, heemraad en (buiten)regent der hospitalen, enz., enz., passeeren in het werk de revue. Natuurlijk worden de levensgezellinnen van deze heeren en hunne kinderen niet vergeten. Van hun levenswandel vertelt de heer Van de Wall enkele interessante bijzonderheden, waardoor een alleraardigst kijkje wordt verkregen in de zeden en gewoonten van de Europeesche en Indo-Europeesche bevolking te Batavia en de Ommelanden in de 18e en het begin van de 19e eeuw. Buitenechtelijke kinderen, ook in gegoede kringen, waren er legio, maar het strekt onze voorzaten tot eer, dat vele van die kinderen wettelijk werden erkend; zij brachten het vaak ver op den maatschappelijken ladder. Die landheeren waren meestal ruimschoots met aardsche goederen gezegend en namen het er dan ook flink van. Maar met hen genoten veel anderen van hun overdaad. In het Indië van toen werden soms pompeuse feesten gegeven, die duizenden en nog eens duizenden kostten. Daarbij werd dan een weelde tentoongespreid, die doet denken aan hetgeen, blijkens de historie, in dat opzicht in het oude Rome en Byzantium bij de rijkaards gebruikelijk was.

Een van die „grands seigneurs" was Augustijn Michiels, de schatrijke Mardijker landheer van verschillende landgoederen, o.a. ook van het Huis Tjitrap, alwaar hij, die in de wandeling „Majoor Jantje" werd genoemd, gaarne vertoefde. Zijn buitenverblijf stond niet alleen open voor verwanten, vrienden en kennissen, maar ook voor alle vreemdelingen, die te Batavia voet aan wal zetten en de lange reis naar Tjitrap ondernamen om bij Majoor Jantje hun opwachting te maken. Meestal bleven ze dan wel in het landhuis, met den bijnaam „De Zoete Inval", logeeren en liet de nabob het hun aan niets ontbreken. Voor den Commissaris-Generaal Vicomte du Bus de Gisignies, die eens op een goeden dag onverwacht bij den landheer op bezoek kwam en zich minzaam liet ontvallen, dat hij gaarne meer op Tjitrap wilde komen, indien er wat minder toeloop was, liet Majoor Jantje een lustverblijf bouwen, dat uitsluitend voor Zijne Excellentie en zijn gevolg bestemd was. Toen het gereedgekomen was liet de Majoor het op weelderige wijze meubileeren en bood het toen Zijne Excellentie met de vereischte deferentie ten gebruike aan. De Burggraaf aanvaardde het heusche aanbod met minzame welwillendheid. Zoo kwam het, dat Tjitrap de eer genoot meermalen in het jaar den Commissaris-Generaal tijdelijk te huisvesten. Hierdoor veranderde allengs het leven van den Majoor, daar het verblijf van den landvoogd talrijke verplichtingen voor hem mede bracht; gaandeweg werd de toeloop van logeergasten en bezoekers minder om eindelijk geheel te verdwijnen; de huizinge, waar vroeger uitbundige feesten werden gegeven, werd herschapen in een stil rustoord, waar Madame Etiquette heerschte. Majoor Jantje plukte echter de vruchten van zijn genereus aanbod, want hij werd bevorderd tot luitenant-kolonel en kort voor het vertrek van den Burggraaf volgde de zoo vurig begeerde benoeming tot Kolonel-titulair. Nu kon de landheer pronken met zijn „Lakensche montering Rok met 19 gouden knoopen", zijn „broek blauw met goud gallon", zijn „dolmantel", zijn „Lakensche pet met gouden gallon", handschoenen en slobkousen. In 1833 overleed deze Kolonel-titulair, de grootste Bataviaasche landheer, die de Indische geschiedenis heeft gekend, in eenzaamheid.

Wij hebben bij dezen landheer eenigszins uitvoerig stilgestaan en ons enkele aanhalingen uit het belangrijke werk van den heer Van de Wall veroorloofd, om den aanstaanden lezer een voorproefje te geven van het genot, dat de lectuur hem ongetwijfeld zal verschaffen. Dit vlot geschreven werk is daarom dan ook zeer geschikt om de zoo interessante historie van het oude Batavia en zijne omgeving meer tot publiek domein te maken. Wij besluiten met de vermelding, dat het werk voorzien is van uitvoerige personen- en zakenregisters, hetgeen het naslaan vergemakkelijkt en dat de uitgave is verzorgd — het werk werd uitgegeven bij de Koninklijke boekhandel en drukkerijen G. Kolff & Co. te Batavia, terwijl druk en cliché's afkomstig zijn van de N.V. Electrische drukkerij v/h. Albracht & Co. aldaar — op eene wijze, zooals geen Europeesche uitgever of drukker zou kunnen verbeteren.

Wij zijn den heer Van de Wall, den auteur van het werk, en het Koninklijk Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, dat de uitgave mogelijk maakte, zeer erkentelijk voor deze belangrijke publicatie. Met groot verlangen zien wij uit naar de beschrijvingen van andere landhuizen, die in het vervolg van het werk van den auteur zullen worden behandeld.

J. D.

Wilhelmus van Nassouwe.

Ter gelegenheid van het vierde eeuwfeest der geboorte van Prins Willem van Oranje zal, zooals reeds eenigen tijd geleden in het kort vermeld, bij de firma G. W. den Boer te Middelburg, onder den titel „Wilhelmus van Nassouwe" een werk verschijnen, waartoe het Dietsch Studenten Verbond het initiatief nam. De drijfveer tot het samenstellen van dit werk was, dat men den Prins, wiens beteekenis niet alleen groot is voor het verleden, maar evenzeer groot voor het gansche Nederlandsche volk van onze beteekenisvolle dagen, in Nederland niet onbevooroordeeld, onbevangen en klaar samenvattend is genaderd. Welke deze beteekenis was voor zijn tijd en welke richtlijnen 's Prinsen ideaal kan geven aan de huidige generatie, weet het Nederlandsche volk niet. Het D. S. V. meent daarom den Vader des Vaderlands bij de a.s. herdenking niet beter te kunnen eeren, dan door deze leemte aan te vullen en verzocht een 12-tal bevoegde figuren in Nederland en Vlaanderen om een bijdrage, die elk afzonderlijk 'n gedeelte van 's Prinsen werk of wezen behandelt. Tezamen zullen deze opstellen 's Prinsen beteekenis uiteenzetten en omvatten. Prof. dr. P. Geyl heeft de verdeeling van de stof geregeld, waardoor de waarborg is verkregen, dat er een vaste lijn in het geheel zal blijven gehandhaafd.

Dr. N. B. ten Haeff (Den Haag) schrijft vervolgens over: „Prins Willem's Jeugd" (Dillenburg, erfenis van de gebieden in de Nederlanden, Protestant worden, afstand van Karel V); dr. A. Erens O. P. (Tongerloo) over: „Prins Willem als leider der oppositie van hoogen adel en geestelijkheid (1555—1566)"; dr. R. van Roosbroeck (Antwerpen) behandelt „Prins Willem in de jaren 1566 en 1567"; dr. J. C. H. de Pater (Den Haag): „Prins Willem in Ballingschap 1567—1572"; dr. J. S. Bartstra (Haarlem): „Prins Willem aan het hoofd van den Hollandsch-Zeeuwschen opstand (1572—1576)"; dr. N. Japikse (Den Haag) schrijft over: „Prins Willem en de Generale Unie (1576—1581); prof. dr. A. A. van Schelven (Amsterdam V. U.) over: „Prins Willem en het verweer tegen Parma (1581—1584)"; C. Verschaeve (Alveringem) behandelt: „Prins Willem's persoonlijkheid"; prof. dr. L. Knappert (Leiden): „Prins Willem en de godsdienstvrijheid"; prof. dr. C. G. Gerretson (Utrecht): „Prins Willem en het recht van opstand"; prof. W. Nolet (Amsterdam): „Prins Willem en de nationale gedachte"; dr. P. N. van Eyck (Londen): „Het Wilhelmus als lied der Revolutie" en tenslotte prof. dr. P. Geyl (Londen): „Streven en verwezenlijking".

De tekst zal, zoo vernemen wij verder, worden verlucht met een zestiental afbeeldingen en het geheel wordt in een linnen stempelband naar een ontwerp van Frits Lensvelt gebonden. Naast de gewone editie verschijnt een luxe-editie van 75 exemplaren, gedrukt op Banzay-papier en gebonden in kalfsperkament.

Van Week tot Week.

Van Maandag 3 tot Zondag 9 October.

De collectie schilderijen van H. M. de Koningin, welker tentoonstelling in Nederland reeds meer dan *f* 30.000 opbracht en door H. M. aan het steunfonds voor behoeftige beeldende kunstenaars werd geschonken, arriveert op 9 Februari met de Indrapoera te Tandjong-Priok. De eerste tentoonstelling wordt medio Februari gehouden in het gebouw van den Kunstkring te Batavia.

De regeering heeft mededeeling gedaan omtrent haar beslissingen op Volksraadsmoties. Hieruit blijkt dat de motie-Prawoto tot het aanslaan van de rente van deposito's en spaargelden in de inkomstenbelasting voorshands blijft rusten, aangezien het niet duidelijk is hoe deze motie kan worden uitgevoerd zonder het bankgeheim op te heffen. Voorts vond de regeering geen aanleiding, om, conform de motie-Joebhaar, terug te komen van de inkrimping van het corps districtshoofden ter Westkust van Sumatra.

*Onder voorzitterschap van den voorzitter van den Volks*raad, den heer Meyer Ranneft, komt 14 dezer een speciale commissie bijeen, bestaande uit de heeren mr. Fruin, De Hoog, Van Baalen, Prawoto, Thamrin, Kan, Dwidjosewojo en mr. Hart, ter bespreking van de bezuiniging bij den Volksraad. De voorstellen inzake bezuiniging bij den Volksraad, welke door de commissie behandeld zullen worden, omvatten o.m. het terugbrengen van het aantal leden van den Volksraad van 60 op 48 en van het College van Gedelegeerden van 20 op 6 en verlaging van het zittingsgeld van *f* 30 tot *f* 20.

De Regeering heeft aan het Legerbestuur bericht, dat het Opperbestuur instemt met de maatregelen inzake vrijwillige afvloeiïng zooals deze door het Legerbestuur zijn voorgebracht. Thans zal de aangelegenheid naar den Volksraad worden verwezen ter adviseering.

De instelling van een Verkeersdepartement zou een geschatte bezuiniging mede brengen van f 200.000, hoewel de instelling niet om de bezuiniging is begonnen.

*In November opent het dep. van landbouw een consul*tatiebureau voor de nijverheid te Soerabaja, onder leiding van den nijverheidsconsulent ir. Darmawan Mangoenkoesoemo en spoedig daarna een proefstation voor de textiel en een proefleerlooierij.

*Naar verluidt is een voorstel tot korting van 10 pro*cent op de pensioenen door de Indische regeering aan den minister toegezonden.

De regeering heeft op de schriftelijke vraag van het Volksraadslid Pastor over de nieuwe salarisherziening o.m. geantwoord, dat de regeering zich niet kon vereenigen met een noodregeling, zoodat daarover geen advies is gevraagd aan de Salariscommissie. De regeering zou de voorkeur geven aan een herwaardeering der bezoldigingen boven een noodregeling.

De boschbrand op het Idjen-plateau verplaatste zich over de Goenoeng-Blaoe naar de Ringgit, de Goenoeng Bawenen en de G. Merapi. Meerdere ondernemingen werden bedreigd. Omtrent den stand van den ramp heerscht onzekerheid, daar de telegrammen terzake onderling tegenstrijdig zijn.

De secr. der Kleine Welvaartscom. rapporteert dat de voedingskosten voor een Europeesch gezin wederom zijn gedaald; het index-cijfer (100 in 1913) viel voor een Europeesch gezin terug van 119 op 118 en voor een Inlandsch gezin van 75 op 74. Het Kantoor van Arbeid rapporteert over Aug. inzake de werkloosheid hetzelfde sombere beeld van de arbeidsmarkt als in vorige maanden. De inzinking van de voedselprijzen vormt een belangrijk tegenwicht. De geldnood wordt steeds nijpender. De regeering overweegt de loonen van het Inlandsch personeel dat niet werkt op den grondslag van het Bezoldigingsbesluit, op korten termijn in overeenstemming te brengen met het loonpeil op de vrije arbeidsmarkt. Bij dezen maatregel zijn 15.000 toekangs, mandoers en koelies betrokken. De verlaging zal gemiddeld 25 pct. bedragen. Per ultimo Augustus waren bij de arbeidsbeurzen ingeschreven 2,996 Europeanen, 8348 Inlanders en 749 Chineezen.

*De geoogste uitgestrektheid van alle Inlandsche éën*jarige landbouwgewassen heeft in Augustus 95.000 bouw meer bedragen dan in Augustus 1931 en 133.000 bouw meer dan het gemiddelde over 1922/1931. In de eerste acht maanden van 1932 is totaal 280.000 bouw meer geoogst dan in dezelfde periode van 1931 en 481.000 bouw meer dan het gemiddelde in 1922/1931.

Het Centraal Kantoor voor de Statistiek meldt, dat ultimo Augustus 1932 in geheel Ned.-Indië door 460 ondernemingen met een tapbaar areaal van 104.459 H.A. de tap geheel was stopgezet. In totaal waren buiten tap, afgezien van de periodetap, 121.568 H.A. of 32 pct. van den tapbaren aanplant ultimo 1931.

De fabrieken aangesloten bij de Rubberunie, n.l. behalve die te Pontianak en te Bandjermasin ook die in Djambi en Palembang worden voorloopig, in afwachting van betere tijden, stopgezet. Het personeel, werkzaam op het hoofdkantoor, is ontslagen. De directie blijft aan.

Het verluidt dat de uitvoer van bevolkingsrubber en boschproducten uit Bandjermasin naar de Straits Settlements toeneemt.

*Het theerestrictieschema omvat een restrictie van vijf*tien procent van den totalen uitvoer uit de drie voornaamste productielanden, n.l. Ceylon, Britsch-Indië en Ned.-Indië. Voorgesteld wordt dit schema in te voeren voor een periode van vijf jaar.

*Blijkens een enquête, ingesteld door den assistent-resi*dent voor de kolonisatie, dr. Brokx, werken alleen in de overjarige cultures ter Oostkust van Sumatra 15.500 gezinnen regelmatig halve of enkele weekdagen, waarvan ongeveer 14.500 een ladang (drogen akker) hebben. Verder zijn 2500 gezinnen gekoloniseerd op ondernemingsgrond. Volgens schatting zijn 25 à 30.000 gezinnen voor Deli behouden, welke bij uitzetting van de vraag naar arbeiders een reserve vormen.

*Na gehouden besprekingen schijnt een gemeenschappe*lijk protest van het Fonds van de Mangkoenegaransche Eigendommen, Oei Tjong Ham, Djoengkaré en Gondang Lipoero te verwachten, indien de regeering besluit tot een suikerrestrictie van vijftig procent. Dit toch zou volgens de verklaring van een der leiders dier groep vrijwel de dood beteekenen van de z.g. kleine concerns. De grootste moeilijkheid van den huidigen toestand zou gevormd worden door het restant van den oogst 1931, waarvoor de beste oplossing vernietiging zou zijn van het waardelooze deel, aangezien dit veelal een product is geworden, dat alleen chemisch op suiker lijkt, terwijl oversmelten zeer kostbaar is, wegens het ontbreken van ampas ten behoeve van de tweede bewerking.

*Binnen korten tijd kan het eerste advies van de com*missie van advies nopens oeconomische samenwerking tuschen Nederland en Nederlandsch-Indië (commissieBruins) tegemoet gezien worden.

Zooals men weet, is het eerste probleem, waarvoor de commissie gesteld werd, dat van de contingenteering van textielgoederen in Indië.

Een speciale subcommissie had zich gevormd en had tot taak, de adviescommissie in deze aangelegenheid van het noodige materiaal te voorzien.

Verwacht wordt, dat het advies tegen het einde der maand ingediend zal kunnen worden.

Nadat den 3den dezer de bijeenkomst te Brussel van den Int. Suikerraad reeds was uiteengegaan, en de gedelegeerden van Java, Hongarije en Zuid-Slavie reeds waren vertrokken, werd den volgenden dag 's avonds een nieuw voorstel van Cuba aangeboden.

Het nieuwe Cubaansche voorstel, dat meer tegemoetkomend heet te zijn dan het vorige, vond een vrij gunstig onthaal bij de vergadering van de te Brussel nog aanwezige gedelegeerden.

Pres. Beauduin zal den tekst van het voorstel aan de reeds afgereisde presidenten van de Javasche en andere delegaties mededeelen en zich na ontvangst van hun antwoord naar Den Haag begeven, waar vervolgens door het bureau van den internationalen suikerraad een communiqué voor de pers zal worden geredigeerd.

De heer Perez (Cuba) meent, dat naar zijn oordeel de bijeenkomst te Parijs, die 12 December a.s. plaats heeft, het nieuwe Cubaansche voorstel zal aanvaarden.

De grafzerk van Jan van Riebeek, die de hr. Gubbins uit Z.-Afrika te Batavia kwam zoeken is, naar onzen medewerker den heer Oudschans Dents reeds in 1913 naar Kaapstad overgebracht, als geschenk der Ned. Ind. Regeering aan die van de Unie van Z.-Afrika.

De gouverneur van Curaçao, die de vorige week na den orkaan, welke de Bovenwindsche eilanden teisterde, zich in gezelschap van den directeur van openbare werken per Van Nes derwaarts begaf, is te Willemstad teruggekeerd.

Berichtgeving hoofdzakelijk ontleend aan Aneta en de N. R. C.

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt

Meenden wij verleden week hier bij onze vraag: *Hoe de Indonesische Volkskunst te bevorderen?* er den nadruk op te moeten leggen, dat o.i. belangstellende personen en lichamen, en in de eerste plaats de Indische Regeering, waarin thans immers ook vooraanstaande Indonesiërs — zij 't dan ook voornamelijk als raadgevers — zitting hebben, zich het lot der, niettegenstaande de eeuwenlange verwaarloozing, nog niet uitgestorven, volkskunst van Insulinde moeten aantrekken, zoo wil dit niet zeggen, dat juist in de laatste decennia van die zijden in het geheel geen pogingen zijn gedaan in deze richting.

Zooals aan de lezers van ons Koloniaal Weekblad bekend is, heeft de Regeering destijds om te beginnen den, verleden jaar als Gouverneur van Djocdja gepensionneerden heer, *J. E. Jasper* (den eminent organiseerend stichter der, in menig opzicht, weldoende Indonesische Jaarmarkten) toen nog Controleur, de opdracht gegeven door geheel den Archipel een nauwkeurig onderzoek in te stellen naar alle takken van inheemsche kunstnijverheid. Deze heeft, als in de zaak warm belangstellende, daarbij ook in Indië geboren en getogen, de noodige tact bezittende om met de inboorlingen om te gaan, deze hem opgedragen taak met een bewonderingswaardige nauwgezetheid verricht, waarvan de prachtig geïllustreerde, door de Regeering uitgegeven boekdeelen, getuigenis afleggen. In vele opzichten zullen deze prachtwerken, bij de firma Mouton te 's-Gravenhage gedrukt en thans niet dan antiquarisch, dus duur, bij de firma Nyhoff te koop, altijd een vraagbaak blijven voor belangstellenden en belanghebbenden in deze veelzijdige onderwerpen.

Naar wij vernamen, zijn, van den beginne af, door de Indische Regeering bij *alle* Residentie-kantoren, zoowel op Java, als de buitengewesten, eenige exemplaren dezer boeken gedeponeerd, natuurlijk ter kennismaking, bestudeering en, zoo mogelijk, *toepassing* der daaruit voortvloeiende wenschelijkheden. Maar van verschillende, vooraanstaande Binnenlandsche Bestuursleden moesten wij sedert vernemen, dat door bijna niemand een oog werd geslagen in deze boeken, ze waren en bleven opgeborgen! Behalve gebrek aan daadwerkelijke belangstelling, zullen overkropte administratieve bezigheden hiervan wel de oorzaak zijn, maar zeker ook het betreurenswaardige feit, dat de behartiging der inlandsche kunstnijverheid door de overheid niet als een Regeeringszaak beschouwd wordt.

Toen de onderzoeker Jasper, na den geheelen Archipel doorkruist te hebben, nog van Regeeringswege de opdracht kreeg in Europa na te gaan wat door de verschillende landen in het belang der inheemsche en koloniale volkskunst wordt verricht daarvan schriftelijk verslag in te leveren, met raadgeving, wat, zijn inziens, in Nederl.-Indië in dit opzicht zou kunnen worden gedaan, en hij na volbrenging daarvan te Batavia terugkwam, kreeg hij immers van den toenmaligen Directeur van Landbouw en Nijverheid aldaar de beslissing te hooren: dat vooreerst *niets* kon worden gedaan ten bate der Indonesische kunst, met ongeveer de woorden: „Gaat u maar door met bestudeering der zaak", waarop de heer Jasper verzocht weer als gewoon Controleur bij zijn Corps terug te worden geplaatst.

Gelukkig heeft het Hoofd der Afd. Nijverheid van het Departement te Buitenzorg, de thans met pensioen naar Nederland teruggekomen heer Welter, die altijd levendig belangstelde in de volkskunst, er daadwerkelijk veel voor kunnen doen. Hopelijk zal zijn opvolger, met de ambtenaren, die den heer Welter ter zijde stonden, zijn voetstappen volgen.

Onder den heer Welter werd te Bandoeng het Laboratorium voor de Textiele en Ceramische Nijverheid, opgericht, dat stellig veel goeds heeft gedaan, al werd aan de kunstzinnige kant dier takken van inheemsche handenarbeid niet de noodige aandacht geschonken, hetgeen, volgens veler deskundigen meening, toch zeer goed met het technisch onderricht samen kan gaan.

Ook het Departement van Onderwijs en Eeredienst der Indische Regeering heeft zich de laatste jaren wel gelegen laten liggen aan de bevordering der Inl. volkskunsten, o.a. door de benoeming van den Onderwijzer *R. Adolf* tot leeraar in den Handenarbeid, met de taak zijne teeken- en handwerk-methode op de verschillende Inlandsche scholen ingang te doen vinden. In een daaropvolgenden verloftijd toonde de heer Adolf in Nederland eenige eerste proeven van zijn arbeid, welke o.a. door den kunstcriticus *Luc Willink* in *Het Vaderland* niet enthousiast werden begroet, als zijnde o.m. te Westersch van opvatting en uitvoering.

Naar wij vernamen, heeft deze leeraar, later bij zijn onderwijs veel ondervinding ten beste in deze opgedaan, doch resultaten daarvan kregen wij hier te lande daarvan nog niet onder de oogen, hetgeen zeer te betreuren valt, daar, zooals wij reeds verleden week betoogden, samenwerking, o.a. uitwisseling van gedachten daaromtrent tusschen Indië en Europa zéér noodig is. Daarom verheugde het ons ten zeerste dezer dagen onderstaand, Overzicht, te ontvangen van den Leider der Gouvernements-Ambachtsleergang te Japara, den heer *Soekèmie:*

Kort Overzicht der Japarasche Oekirkunst.

„Om een overzicht te kunnen krijgen van het wezen der Japansche *oekir*-(beeldhouw)-kunst is het noodig eerst de geschiedenis van genoemde kunst op Java en Bali na te gaan.

De *oekir*kunst, welke sedert eeuwen op Java alom bekend is, was van Hindoeschen oorsprong. Bewijzen hiervan kan men vinden aan de *Boroboedoer* en andere bouwwerken, welke door Hindoes, althans Hindoe-Javanen, zijn vervaardigd.

Die Hindoe-Javanen hebben deze kunst op steen toegepast, waarin ze vele reliefs van menschen, dieren en planten beitelden en zooveel mogelijk de natuurlijke vorm der dingen trachtten weer te geven, zoodat hun kunst dus naturalistisch kan worden genoemd. Dit kan beschouwd worden als de oorsprong der Javaansche *oekir*kunst.

Bij de beoefening zijner kunst ontplooit de Javaan zijn artistiek gevoel. De Indonesiër in het algemeen, zoo ook de Javaan, toont veel gevoel te hebben voor ornamentiek. Zelfs bij de minder beschaafde volken is dit waar te nemen. Aan de *tjandi's*, welke jonger zijn, dan de *Boroboedoe*, zooals bijvoorbeeld de *Tjandi Djago Kidal* e.a., kan men zien, dat de sierkunstenaar geheel werd vrijgelaten in het versieren der bouwwerken. Naarmate de Hindoe-beschaving zich meer en meer uitbreidde en het aantal Hindoe-Javanen gestadig toenam, is het dus geen wonder, dat bij de jongere tjandi's het decoratief gevoel der Hindoe-Javanen sterk op den voorgrond is getreden. Bij laatst genoemde tempels zijn de versieringen zoodanig gestyleerd, dat van naturalisme geen sprake meer is. Dit beeldhouwwerk is dan ook meer Indonesisch c.q. Javaansch van aard.

In de tijd van Modjopahit werd deze kunst zeer druk beoefend. Immers, waar de machtige Modjopahitsche vorsten overal rust en orde wisten te handhaven, kon volle aandacht besteed worden aan de beoefening der kunst, c.q. de *oekir*kunst. Dit kan men zien aan de prachtige versieringen der tempels uit dien tijd. De menschen pasten de kunst niet alleen op steenen toe, doch ook op gouden, zilveren en bronzen voorwerpen en ook op hout. Ja, ze gingen zelfs zoo ver, dat pijlers, deuren, ramen en ruisraad rijk versierd werden met allerlei figuren.

Sporen van Modjopahitschen stijl kan men nog zien aan de *soko goeroe soerambi* van de moskee van Demak, doch deze kunst is tijdens de totstandkoming van het Demaksche Rijk, achteruitgegaan, hetgeen zijn oorzaak hoofdzakelijk vond in het binnendringen van den Islam. Vele *tjandi's* werden verwoest, zoodat veel van het schoonste der Hindoe-Javaansche kunst verdween.

Die kunst was niet in overeenstemming met het Islamitisch gevoel. Energie en geestdrift voor het scheppen van iets schoons ontbrak toen ook, omdat men daarvoor geen tijd meer over had en de Islam de beoefening dier kunst niet gaarne wilde gedoogen. Immers, de Islamverbreiders konden het schoone der Hindoe-Javaansche kunst niet inzien. Doch zoo vijandig, als men de zaak wel eens voorstelt, stond te Islam tegenover de kunst der Hindoe-Javanen toch niet. Men ging voort met de traditie, want de Hindoe-Javaansche kunst was onder het volk zoodanig ingeburgerd, dat ze gelden kon voor nationaal-Javaansche kunst. Dus werd de kunst steeds voortgezet, zelfs onder den invloed van den Islam en de Hindoe-Javaansche kunst voegde zich naar de eischen van de nieuwe leer. Veel werd echter in dezen tijd niet verricht.

Pas later, ten tijde van Sultan *Agoeng* van *Mataram*, begon men deze kunst weer meer te beoefenen. Den Modjopahitschen stijl kende men niet meer en zoodoende ontstond de Mataramsche stijl. De ornamentiek werd langzamerhand erg ingewikkeld, zooals men zien kan aan de prachtige waajngfiguren, welke gebeiteld worden in leder. Immers hierop kan men de beitel gemakkelijker hanteeren dan op steen of hout. De stijl van Mataram werd tijdens de regeering der verschillende vorsten nog steeds beoefend, en wat wij heden ten deze nog zien van onze kunstenaars, is een zuivere voortzetting dier kunst.

Op Bali echter was het anders gegaan. Toen de Islam op Java haar intrede deed, vluchtten vele onverzoenlijke Hindoe-Javanen, waaronder ook vele kunstenaars, naar Bali. Daar kon de Hindoe-Javaansche kunst zich blijven handhaven. Daar kan men dan ook nu nog den Modjopahitschen stijl aantreffen, ondanks de versmelting met de oud-Balische cultuur.

Thans overgaande tot de bespreking van de houtsnijkunst te Japara:

Het is 'n algemeen bekend feit, dat die kunst het meest beoefend werd in de omgeving van den regeerenden vorst. In vroegere jaren, toen te Japara nog een vorst of een zeer invloedrijken Regent het bewind voerde, werd door deze bewindvoerders de houtsnijkunst in stand te houden. Sporen hiervan kan men o.a. vinden op de begraafplaats te Mantingan, een dessa op ongeveer 3 K.M. afstand van Japara gelegen. De stijl dier kunst is tie van Modjopahit, welke echter in overeenstemming is gebracht met het Islamitisch gevoel. De grondvorm van den Modjopahitschen stijl is nog duidelijk te zien echter zijn de menschen en dierenfiguren en de *kalamakara*-motieven zoodanig gestyleerd, dat ze den vorm van bladeren hebben gekregen.

Dit motief voldoet uitstekend, omdat het in overeenstemming was met den nationalen geest en de nationale ontwikkeling. We zien hier dus, dat het verbod om levende wezens af te beelden, niet noodlottig behoefde te zijn voor de ontwikkeling der versierings-motieven. Jammer is echter, dat bedoelde motieven te Mantingan omgeven zijn door een rand van zuiver Islamitischen stijl.

De houtsnijkunst wordt er tot heden toe nog steeds beoefend en vormt thans voor velen een bron van inkomsten.

Zeer te bejammeren is echter, dat de stijl der Japarasche houtsnijwerken, welke wij thans hier zien, verre afwijkt van den oorspronkelijken, met name den nationaal-Javaanschen stijl, c.q. dien van het Mataramscherijk. Dit verschijnsel vindt zijn oorzaak in de feiten:

a. dat geen der vorsten, dan wel aanzienlijken, hier ter stede het initiatief heeft genomen om de kunst zoo zuiver mogelijk te doen houden.

b. dat de beoefening dier kunst aldaar vergroeid is tot een soort van industrie, welke niet onder leiding staat van een deskundige.

Het gevolg hiervan is geweest, dat de kunstenaars zich moesten houden aan de wenschen der lastgevers (bestellers), welke in den regel niet het minste idee bezitten omtrent het wezen der houtsnijkunst. Te meer waar deze menschen van verschillenden landaard zijn en dus ieder hun eigen wenschen hebben, volgens hun eigen gevoel, hetwelk veelal in strijd is met het artistieke gevoel der Japaraneezen. Zoodoende moest de kunst haar oorspronkelijken vorm verliezen en werd achteruitgang in de hand gewerkt.

c. dat de uitvoerders, die allerlei bestellingen en voorbeelden krijgen, hiervan niet af durven te wijken, gedwongen door de macht van het geld. Zoo ging het van geslacht op geslacht, zoodat ze niets meer weten omtrent den grondslag en het juiste wezen der houtsnijkunst, en dus ook hun artistiek gevoel niet meer tot uiting kan komen.

Ten slotte is deze kunst te Japara zoodanig verbasterd, dat ze ver afwijkt van den oorspronkelijken Modjopahitschen en Mataramschen stijl.

De achteruitgang van hun artistiek gevoel gaat gepaard met hun streven om meer geld te verdienen of om de door hen afgeleverde producten evenredig te doen zijn aan de lage prijzen, waardoor bedoelde producten verre van waardevol kunnen worden genoemd. Welk een groot gevaar dit is voor den kunstenaar behoeft geen nader betoog. Immers zoodoende verdwijnt het schoonheidsgevoel en het geduld der menschen langzaam maar zeker, zoodat van een verdere ontwikkeling der kunst absoluut geen sprake kan zijn. Geld alleen zien ze voor hunne oogen en niets anders.

Wanneer aan dezen ongewenschten toestand niet spoedig de hoog noodige aandacht wordt besteed, dan zal er te Japara, een onbeduidend stadje, beroemd geworden enkel en alleen door zijn houtsnijwerk, op het laatst geen enkele houtsnijder meer worden aangetroffen. Deze kunstenaars moet men trachten in stand te houden, anders zullen de landbouwers hen geheel verdringen, daar een *tani* per dag meer kan verdienen, dan een houtsnijder.

Oekirkunst-methoden.

In den tegenwoordigen tijd wordt de *oekir*kunst meestal toegepast in hout, goud, steen, koper, *batok* (klapperdop), ivoor en *tjendani*-steen (een witte, zachte steensoort).

Bij alle toepassingen der oekirkunst, hetzij op hout, goud, dan wel op andere soorten materiaal, volgt men dezelfde werkwijze. Het verschil zit alleen in de behandeling en in de soorten de gereedschappen, die daarbij gebezigd worden. Zoo moet men op hout meer snijden, op goud, koper, ivoor en *batok* meer graveeren en op steen meer beitelen.

Te Japara ziet men overal de kunstenaars, als hunne dagelijksche werkzaamheid, bovengenoemde kunst op hout toepassen, vandaar dat men aldaar slechts houtsnijders kan aantreffen.

De houtsnijkunst kan men in drie groepen onderscheiden:

I. *de Krawingan-methode.* Deze kenmerkt zich door de scherpe kanten der figuren, in navolging van den Mataramschen stijl.

II. *de Boeletan-methode.* Deze kan men herkennen aan de ronde kanten der figuren (Modjopahitsche stijl).

III. *de Krawangan-methode.* Hierbij wordt het hout doorboord, zoodat den dus de figuren van beide kanten kan zien. Deze methode wordt te Japara veelal *gebezigd* bij het yervaardigen van schutsels schermen) gong-standaards en versieringen boven deuren.

Bij den verbasterd-Japaraschen stijl worden bovengenoemde drie methoden niet gevolgd, doch men gaat zoodanig te werk, dat men meer ondiepe insnijdingen met vele streepen op de figuren krijgt. Deze werkwijze noemt men de z.g. *sawen*-methode.

De diepte der insnijdingen bij de verschillende methoden hangt af van den vorm der figuren, die gesneden moeten worden.

Bij het vervaardigen van menschen- of dierenmotieven moet men in den regel diepere insnijdingen maken dan bij geometrische figuren.

In de Gouvernements Ambachtsleergang in het houtsnijden te Japara worden de leerlingen op de hoogte gebracht van het wezen der oudere stijlen met name de Modjopahitsche, terwijl daar bij de beoefening van genoemde kunst de Krawingan-, Krawangan- en Boeletan-methoden worden gevolgd".

w.g.: *Soekèmie,*
Leider v.d. Gouv. Ambachtsleergang.

Japara, 11 Augustus 1932.

Dit verslag, dat voor zichzelf spreekt, werd aan de presidente van Boeatan toegezonden door de bekende zuster (vroeger *Roekmimi* genaamd) van wijlen *Raden Adjeng Kartini,* later Raden Ajoe, van den Regent van Rembang, die zich, zooals de lezers van het door den heer Mr. J. M. Abendanon uitgegeven boek *Van Duisternis tot Licht* weten, zich altijd levendig voor de kunstuitingen van haar land heeft geïnteresseert.

Den vergezellenden brief, dien wij hier ook doen volgen, in de hoop daardoor, onder de lezers van *Het Koloniaal Weekblad* en hunne verwanten, belangstellenden op te wekken zich tot de presidente van *Boeatan,* Heulstraat 19, Den Haag, te wenden, ten einde gezamenlijk te kunnen overleggen, hoe in deze de helpende hand aan Indië kan worden gereikt.

Bedoelde brief luidt:

Zeergeachte Mevrouw!

Koedoes, 3 Sept. 1932.

Tegelijk met dezen ben ik zoo vrij u een manuscript, houdende „een overzicht der Japarasche oekirkunst (houtsnijkunst)", geschreven door den leider der Gouvernements Ambachtsleergang te Japara, te zenden, met het doel u in kennis te brengen met het werk van dezen heer op 't oogenblik, op 't gebied van houtsnijkunst, dat ons doet zien, dat wat wij steeds als *oude* houtsnijkunst te Japara hebben beschouwd, niet de juiste is, integendeel, dat ze zelfs van lateren tijd moet zijn en verwesterd, terwijl de thans nieuw-beoefende, de ware oude methoden volgt.

Deze leider verzocht mij aan de nu beoefende kunst meer bekendheid te helpen geven, en nu weet ik geen beteren weg dan mij tot u te wenden, in de hoop, dat de Ver. „Oost en West" en *Boeatan* zich hiervoor willen interesseeren. In de hoofdstad Semarang heeft Japara nu een stand van houtsnijwerk, op de *Pasar Malem* (Jaarmarkt), waar het werk der Jong Japareezen zeer de aandacht trekt.

Hopende, dat Japara opnieuw door u geholpen moge worden, met beleefde groeten,

Hoogachtend, *Raden Ajoe Santos.*

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschr.

I. Uit de Europeesche Pers.

Aspecten. De tap hervat!

N. h. i. van het *Soer. Hbl.* (3/9, 3de bl. „Handel en Fin.", *B.)* is er van een reëele verbetering in het zakenleven niets te bespeuren, niettegenstaande zoo veel gunstige aspecten naar voren worden gebracht. Wij zullen — volgens *B.* — pas aan het *begin* daarvan staan, zoodra wij vernemen, dat de cijfers der werkloosheid gaan dalen; dat de loonen hier en daar weder iets stijgen; dat de wereldvoorraden van verschillende artikelen langzaam beginnen te dalen, hierbij in acht nemende *de seizoenverschijnselen;* wanneer het aantal opgelegde schepen afneemt; wanneer de ontvangsten van de Overheid weder in de stijgende lijn zijn; wanneer, trots alle papieren overeenkomsten te Oslo, Ouchy en waar dan ook gesloten, er iets daadwerkelijks blijkt van een verlaging van tariefmuren en van een opleving van den wereldhandel; wanneer het oorlogsschuldenvraagstuk tusschen Europa en de V. S. definitief en op bevredigende wijze opgelost is; wanneer er werkelijk ontwapend zal worden en niet milliarden doelloos in een verarmde samenleving weggesmeten worden; wanneer tal van Staten, welke thans practisch bankroet zijn, weer aan hun verplichtingen zullen voldoen, enz. Van een en ander is nu nog niets te merken, het *tegendeel* is waar. Men moet de oogen niet sluiten voor de werkelijkheid. Laat ons eerst afwachten, wat de komende wintermaanden ons zullen brengen; vóór dien tijd heeft het geen doel zich blijde te maken met een doode musch.

Onderwerpen van internationaal belang worden o.a. besproken in *De Loc.* (25 en 29/8 „Weekberichten"), het *Soer. Hbl.* (22/8 t/m. 3/9, 1ste bl. Correspondenties; 2/9, 2de bl. „Duitsche aspiraties", *Z.)*, de *Deli Crt.* (6/9 „Koloniale Samenwerking") en *De Sum. Post* (7/9 „Harde werkelijkheid").

De *H. V. A.* heeft op twee rubberondernemingen, welke op Sumatra's Oostkust buiten bedrijf waren gesteld, den tap weer hervat; bij den huidigen marktprijs van rubber van ongeveer 20 cts per K.G. is winst reeds mogelijk. De H. V. A. is een organisme dat tot dusverre nog op tal van ondernemingen aan de productie actief deelnam, zoodat zij er daardoor sneller toe over kan gaan de productie te vergrooten dan dit een maatschappij mogelijk zou zijn, welke de productie over de geheele linie heeft stopgezet en dientengevolge eerst haar apparaat weer op gang moet brengen. De *Deli Crt.* (9/9 „De tap hervat!") meent echter te moeten opmerken dat, al is de rubberprijs, *dank zij het allerwegen terugkeerend vertrouwen,* gestegen, het verbruik van rubber in de wereld voorloopig aan den bereikten lagen kant blijft. Het streven om den *kostprijs van rubber* aanzienlijk terug te brengen heeft bij Westersche ondernemingen overal toepassing gevonden; verwacht kan worden dat ook andere maatschappijen de rubber-productie zullen vergrooten. Daarbij zal ook de Inlandsche producent het tapmes weer ter hand nemen en de bevolkingsproductie, welke in 1932 42 % minder was dan in 1931, zal gaan toenemen, met als resultaat een marktprijs welke, als tot voor kort, ernstig verlies laat ook voor de onder de gunstigste voorwaarden produceerende ondernemingen. De *Deli Crt.* kan, wanneer zij de zaak uit den gezichtshoek van het algemeen belang bekijkt, over den door de H. V. A. getroffen maatregel niet geestdriftig zijn. De ellende, welke voor velen door de crisis in de rubber is ontstaan — men denke niet slechts aan de Europeesche cultures, maar ook aan de Inheemsche bevolking in de rubberstreken — is *h. i.* tè groot geweest dan dat men niet zeer gereserveerd zou staan tegenover elken maatregel, welke de tendenz heeft de bestaande overproductie van rubber nog eens extra te accenteeren.

Wij verwijzen naar *De Loc.* (1/9, blz. 3 „Het Centraal Comité voor Steun aan Werkloozen"), het *Soer. Hbl.* (2/9, 2de bl. „Dr. Eijkman te Malang", 700 ontslagenen in de suikerindustrie verwacht) en *De Sum. Post* (6/9 „Kentering"; 7/9, 2de bl. „De rubberafzet").

Inflatie in Japan en de Ned.-Indische markt.

Discussie over *Ned.-Indische economische omstandigheden* is niet mogelijk zonder *Japan* daarin te betrekken. Japan verovert de Ned.-Indische markt voor tal van importproducten, dank zij *lage productiekosten en de losmaking van den Yen van de goudbasis.* De landen met goud-valuta (Nederland in de eerste plaats) worden daarvan de dupe. Het *Bat. Nwsbl.* (3/9 „Inflatie", *R.)* vestigt thans de aandacht op een artikel in de „Japan Advertiser" (4/8), waarin de Japansche econoom, *Dr. Washio,* over *de Japansche financieele politiek* den staf breekt. De loop der dingen in de zeven maanden, sedert de invoering van het goud-embargo in Japan, heeft bewezen hoe weinig waarde gehecht mag worden aan de argumenten van voorstanders en tegenstanders van inflatie. Sinds het goud-embargo hersteld werd, is de koers van den Yen met 40 % gedaald (in Sept. met 50 %), maar de prijzen zijn gedaald beneden het niveau van Dec. '31. Men is in Japan reeds een heel eind gegaan in de richting van muntverzwakking en het Gouvernement gaat maar voort met leeningen uit te geven. Desondanks blijft de effectenmarkt zwak en gaan de prijzen van industrieele artikelen nog steeds naar beneden. Vlak na de invoering van het embargo is er even een „boom" geweest in aandeelen en in de prijzen van sommige producten, maar *deze hausse* was zuiver speculatief en heeft niet lang geduurd. De voornaamste oorzaak van de verstoring van de theoretische verhouding tusschen Yen-koers en prijs is *de vermindering van de koopkracht der bevolking;* de eenige uitzondering is de suikerprijs. De expeditie naar Mantsjoerije heeft al meer dan Yn. 300 millioen gekost en de leniging van den nood der plattelandsbevolking zal nog veel grootere uitgaven eischen. De Regeering kan niet anders dan steeds maar weer leenen; hetzelfde systeem wordt hier gevolgd als in Duitschland tijdens den oorlog. Toch is de koers van rijksleeningen voortdurend gestegen; het publiek prefereert de betrekkelijk veilige rijksleeningen boven die van industrieele ondernemingen. De koopkracht van het publiek is zoozeer uitgeput, dat een verdergaande daling van den Yen de prijzen niet meer kan doen stijgen. Het *Bat. Nwsbl.* constateert na het betoog van Dr. Washio, dat *de voorwaarden voor een duurzame verovering van de Ned.-Indische markt niet aanwezig zijn. Japan verkoopt uit, maar ziet den binnenlandschen economischen toestand steeds slechter worden.* Niet alleen voor het vraagstuk van de handelspolitiek is dit van beteekenis, ook voor de vraag, of Ned.-Indië op het stuk van muntverzwakking Japan moet volgen. Wat het eerste probleem betreft zijn de acten nog niet gesloten, wat het tweede betreft, kan men vaststellen, dat Japan de ergste vreezen van de anti-inflationisten heeft bevestigd!

Het *Soer. Hbl.* (2/9, 2de bl.) en het *Bat. Nwsbl.* (6/9) geven een beschrijving van het s.s. „Nagoya Maru", dat Soerabaja en Batavia aandeed. Dit Japansche schip behoort aan de *I. S. K.* te Kobe, welke in Ned.-Indië wordt vertegenwoordigd door de N. V. Nanyo Veem. De „Nagoya Maru" vaart, als een der zes schepen van den 10-daagschen dienst van deze lijn, op het traject Japan-Java-Singapore-Japan; ook andere lijnen onderhoudt de I S. K. Het schip heeft twee luxe-hutten, 31 eerste klasse en 26 tweede klasse hutten. Een zusterschip, de „Johore Maru", wordt op 22 Sept. te Soerabaja verwacht. Op een der dekken van de „Nagoya Maru" was een drijvende tentoonstelling ingericht, welke een beeld gaf van de veelzijdigheid en kwaliteit der voortbrenselen van *de prefectuur Nagoya.* Nagoya telt sedert 1931 meer dan een millioen zielen; de stad had in 1930 11.107 fabrieken.

Taal-mysterie in Atjeh.

Er is geen volk in Ned.-Indië, in de gansche wereld, of het vecht voor zijn taal. Volken, die hun politieke zelfstandigheid verloren, houden krampachtig vast aan hun taal als laatste bolwerk, waarin zich sluimerend nationaal ideaal verschanst. Wanneer overheerschers de onderworpenen willen denationaliseeren, verbieden zij het gebruik der eigen taal bij het onderwijs; zij stellen straffen op het gebruik dier taal in openbare geschriften en redevoeringen. Er is iets roerends in de taaie energie, waarmee politiek afhankelijke volken dit restje van hun eigen geestelijk bezit vasthouden en verdedigen, en aller sympathie gaat uit naar hen die van zulken strijd de offers worden. De historie is vol voorbeelden. Men denke aan de actie tegen het Poolsch, in het Duitschland van vóór den oorlog; tegen het Tsjechisch, tegen het Fransch in den Elzas, vooral: aan den kamp der Vlamingen. Hiertegenover wordt *Ned.-Indië* gesteld door Z., in een artikel in het *Soer. Hbl.* (3/9, 2de bl.) over *het gebruik der Atjehsche taal als voertaal in de volksscholen.* Hier is eene Overheid, die in dit conglomeraat van volken geen enkele dezer eenige hindernis tegen het gebruik der eigen taal in den weg legt. Deze Regeering toont belangstellende aandacht voor elke legale uiting van gezond nationalisme. Sinds eenigen tijd streeft de Regeering naar het brengen van een nationalen inslag in het volksonderwijs, ter voldoening aan rechtmatige verlangens. Zoo werd bij het Volksonderwijs in Minangkabau, Makassar, het Batak land enz., de eigen taal dier streken als voertaal ingevoerd instede van het Maleisch. Sinds 1 Juli voerde zij aldus *in de Atjehsche volksscholen de Atjehsche voertaal* in. Eene actie door Atjehers ingezet, wekt den indruk dat heel het volk zeer onaangenaam getroffen is door de invoering der eigen taal als voertaal bij het onderwijs. Van de zijde der tegenstanders wordt verklaard dat men aan het Atjehsch niet voldoende heeft in de relaties met omwonende volken; wil het Atjehsche volk eene plaats krijgen in grootere verbanden dan heeft het aan het Atjehsch niet voldoende. Het is duidelijk dat er wat achter deze actie steekt. Volgens Z. wordt de deining voornamelijk opgewekt en geleid door *T. Hasan,* die veel wrok heeft over vermeende miskenning; in *T. Machmoed,* het Atjehsche lid van den *Volksraad* heeft hij een toegewijd luitenant. Het Atjehsche volk heeft, langer en zwaarder dan eenig ander volk in Indië, voor zijn onafhankelijk volksbestaan gevochten en het ligt voor de hand dat nationale waarden, dus ook de taal, stevig in de Atjehsche psyche liggen verankerd. Zoo moet op de een of andere wijze verwarring van begrippen hebben plaats gevonden en dan natuurlijk door een paar handige leiders. Inderdaad is dit gebleken het geval te zijn. Zelfs ontwikkelde Atjehsche hoofden hebben verklaard dat zij uit het op de volksvergaderingen besprokene den indruk hadden gekregen: *dat de Regeering het Maleisch geheel wilde afschaffen.* Dit is door verschillende hoofden aan den onlangs afgetreden gouverneur *Philips* medegedeeld, o.a. door *Panglima Polim.* En wat moet de Regeering doen, nu de *Volksraad* de bezwaren van *T. Machmoed* overneemt? Z. zou zeggen: laat de Regeering niemand gelukkiger maken dan hij zelf wil zijn. Waarom zou men den Atjeher, en ieder ander volk, de eigen taal opdringen? Er zal uit de houding van den Volksraad het een en ander zijn te leeren. Vooral: men zal er wat uit kunnen vasthouden om het later aan onwaarachtige nationalisten, als zij met bepaalde eischen komen, als spiegel voor te houden. Men moet hier maar eens leeren, de consequenties van zijn actie te dragen.

De *Java-Bode* (2, 3, 5 en 6/9, *Obs.)* schrijft over „Holl. Inl. Onderwijs", „Onderwijs rationalisatie" en de „Verwerping van de Onderwijsbegrooting", *De Loc.* over *„Onderwijs"* (6/9, blz. 15) en de *Deli Crt.* (2 en 6/9, 4de bi.) over „Chineesche geheime genootschappen te Bagan si Api-Api".

Luchtkaarteering op Banka.

Kapitein G. J. Reerink, Chef van den Fototechnischen Dienst der Luchtvaart Afdeeling, deelt in *De Loc.* (1/9, blz. 4) e. e. a. mede van *de resultaten en werkwijze van het Luchtkaarteeringswerk op Banka.* In 1929 betroffen de opnamen een terrein van 60.000 H.A. rondom de houtskoolbranderijen der Tinwinning te Loeboek Besar, welke op een schaal 1 : 15.000 in kaart gebracht werden, uitgaande van het landingsterrein te Koba. De bij de eerste opnamen verkregen gegevens bleken doeltreffend te zijn, waarom in 1931 besloten werd ook andere gebieden op te nemen; vanuit Muntok, Blinjoe en Koba werd toen 1300 K. M.^{2} voor de Banka-tinwinning in kaart gebracht. Het was daarbij alras duidelijk, dat de onkos-

ten ettelijke malen gedekt werden door het goede overzicht, dat men verkreeg over de vindplaatsen van goede houtsoorten, met als gevolg goedkoope exploitatie der bosschen en de mogelijkheid nauwkeurig de boschreserves vast te stellen. Inderdaad bedroeg de besparing voor den Lande eenige duizenden guldens! Een typisch voorbeeld van het nut der luchtkaarteering is in Noord-Banka de aanleg van een nieuwen weg naar Rambat, welke circa *f* 20.000 kostte, doch den afstand van enkele mijnen tot een grooten voorraad dik hout dusdanig verkortte, dat in een jaar tijds de kosten van aanleg reeds door het goedkoopere transport goed gemaakt waren. Topografische kaarten kunnen door kaarteering vanuit de lucht 50 procent goedkooper gemaakt worden dan volgens de gebruikelijke methode; dus reeds indien uitsluitend voor den Top. Dienst gewerkt wordt springt het nut dezer werkwijze met de daarop volgende fotogrammetrie duidelijk in het oog. Daarom werd *juist in dezen malaisetijd* de opdracht gegeven in 1932 wederom 1000 K.M.² vast te leggen, waarvan de Tinwinning profiteert, door speciaal voor haar bedrijf ten Noorden en Zuiden van Pangkal Pinang eveneens 1000 K.M.² in kaart te laten brengen. Luchtkaarteering geniet bereids de volle belangstelling der in Indië werkende petroleummaatschappijen; *ook zouden ontoegankelijke gebieden als bijv. in Atjeh in kaart gebracht kunnen worden.* Bij de huidige fotovluchten wordt gebruik gemaakt van automatische camera's, waarmee in één vlucht 600 opnamen, formaat 18 × 18 c.M., op schaal 1/20.000 gemaakt kunnen worden. De vlieghoogte bedraagt 4200 Meter, welke in nog geen 3 kwartier bereikt wordt. Men werkt meestal met films van 30 meter lengte; waar een enkele foto reeds een terrein 3,6 × 3,6 K.M. afbeeldt, is het duidelijk, dat zoodoende enorme terreinen verwerkt kunnen worden. Het nieuw aangelegde landingsterrein, 6 K.M. van Pangkal Pinang verwijderd, maakt tevens een snelle verbinding der hoofdplaats met Java mogelijk.

De Loc. vertelt van „Binnenvisscherij in Indië" (1/9, blz. 1 en 27, 5/9, blz. 3, *Dr. A. L. Buschkiel*), het *Bat. Nwsbl.* van „De 12de Pasar Gambir" (1, 3 en 6/9), de *Deli Crt.* van „Per motorfiets van Nederland naar Indië" (6, 9 en 10/9, 2de bl. *J. K. B.*), „Het vliegongeluk op Bali" (5/9) en „Jhr. W. H. W. de Kock" (7/9, 2de bl.).

Duco-verf en Philippar-brand.

De *Java-Bode* (6/9) ontleent aan „Nautica" een beschrijving van een proef te *Tandjong Priok* om *de oorzaak van den brand op het Fransche mailschip „George Philippar"* te vinden. *Duco-verf* bevat ingrediënten, die zéér brandbaar zijn. Gesteld, dat al het houtwerk in en buiten de hutten van het nieuwe Fransche schip geduco'd was inplaats van ouderwetsch geverfd, dan zou het mogelijk zijn dat de zeer brandbare stof in de ducoverf oorzaak is geweest van de snelle wijze, waarop de brand van de „G. Philippar" zich over geheel het schip heeft verspreid. Men nam bij de proef te Priok twee gelijke planken, beide van dezelfde, goed gedroogde houtsoort. De eene plank werd op de gewone wijze geverfd met gewone „ouderwetsche" verfstof. De andere werd geduco'd naar verneemd wordt in dezelfde kleur. Toen de verf van beide planken goed droog was werden ze tegelijkertijd met een uiteinde en tot op ongeveer gelijken afstand in het vuur gelegd. Het resultaat was, dat de op gewone wijze geverfde plank heel langzaam in brand geraakte, waarna het proces zich even langzaam over de geheele plank uitbreidde. De geduco'de plank daarentegen kwam nauwelijks met het vuur in aanraking of de vlammen sloegen over naar de geheele oppervlakte, van het eene einde tot het andere, zoodat de plank in een oogwenk in lichtelaaie stond!

De radio op eenzame posten.

De Sum. Post (3 en 5/9 „Van G. Toewa" en „Het laatste deel van den tocht") vervolgt hare schetsen van een tocht naar *de Padang Lawas*. Aangekomen in de pasanggrahan te Pasir Pangarajan (Rokan), trok de dokter de paja's in voor het malaria-onderzoek, werkte de ingenieur van de B. O. W. zijn aanteekeningen uit, ging de Commissaris van politie zijn menschen na en behandelde de Gouverneur met zijn ambtenaren ten huize van den Civiel-Gezaghebber Rookmaker de bestuursaangelegenheden. De tocht naar den Rokan was volbracht; na tien jaar heeft de bevolking weder eens den Gouverneur gezien, het contact is vernauwd, maar bovendien hebben de medische dienst, de politie en een ingenieur een oogenblik het isolement van deze streek doorbroken. Het is een verkenning geweest. Twee dagen lang was het levendig rond de aloon-aloon, twee dagen lang is er op Pasir Pangaranjan geschertst en gelachen en de familie Rookmaker was omgeven door een gezellige drukte. Daarna ging het geheele gezelschap 's morgens weer heen; de gezaghebber bracht allen weg. Men zag hem met de pont teruggaan en hij zag niet meer om. Toen werd pas beseft, hoe eenzaam deze man zal zijn en werd begrepen, hoe het mogelijk is, dat de heer Rookmaker verklaarde in het gegons van zijn electrische installatie het geruisch van de beschaving te hooren; en ook zijn hartstochtelijke liefhebberij voor *de radio* leek niet vreemd meer. Want ook ons had het ontroerd — aldus de schrijver — toen wij op eens, midden in dit land, waar de stilte van het oerwoud en de rimboe heerschten, over de eenzame aloon-aloon het Wilhelmus duidelijk en ver doorklinkend hoorden schetteren, het Wilhelmus, dat ginds op Java werd gespeeld bij gelegenheid van de onthulling van het van Heutszmonument. Want dit zijn *de eenige stemmen, die uit de civilisatie doordringen* tot deze eenzame verre posten van het Nederlandsche Gezag.

II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche pers.

De Volksbeweging.

De bladen zijn nog nader ingegaan op de verandering van doelstelling door de nationale fractie en de daarop gevolgde Regeeringsverklaring ten aanzien van de mogelijkheid van verdere samenwerking en het gebruik van de woorden „onafhankelijkheid" en „vrijheid". Sommige bladen stellen het voor alsof de Regeering zich nu feitelijk non-coöperator maakt, want de heer Thamrin en zijn fractie wilden nog samenwerken (*Bintang Timoer* van 2 Aug.) De Regeering heeft het dus aan zichzelve te wijten als straks de gelederen van de non-coöperators, volgelingen van Soekarno en Salim, worden vergroot en versterkt, de menschen zelfs uit den Volksraad worden gedreven. Dit denkbeeld, dat namelijk de Inlandsche fractieleden nu wel eens uit den Volksraad zouden kunnen gaan, werd al dadelijk door de *Soeara Oemoem* geponeerd, (die 6 Aug. zelfs kwam beweren dat geen samenwerking met de Regeering mogelijk is voor wie de onafhankelijkheid nastreven) en ook in *Sedio Tomo* van 3 Aug. wordt de vraag geopperd of zij zich daar nu nog wel op hun plaats zullen voelen. *Aksi* van 5 Aug. vindt dit evenwel al te konsekwent en vat de gebeurtenis meer optimist op. Het blad redeneert dat de nationalisten zich moeten verheugen over de verandering in de doelstelling der fractie en haar er hulde voor moet brengen, omdat zij de Regeering tot haar verklaring heeft gebracht.

De bladen zijn voorts van meening dat de Regeering overigens niet onbekend kan zijn geweest met het doel, de onafhankelijkheid, omdat dit doel nu eenmaal het natuurlijke is in een overheerscht land. Zoo zegt *Sipatahoenan* (4 Aug.), dat ondanks het feit dat president Wilson indertijd het zelfbeschikkingsrecht der volkeren erkende, in een overheerscht land elke actie om die vrijheid te bereiken als een aanranding van het gezag wordt beschouwd. Maar daar staat tegenover dat in zulk een land uit den aard der zaak de volksbeweging naar dat doel blijft streven. En zoo zal ook hier (in Indië) ondanks de verklaring der Regeering, de landskinderen rustig in die richting worden voortgewerkt. Ook in de *Darmokondo* van 3 Aug. wordt ongeveer aldus geschreven: de redactie merkt op, dat er nu eenmaal tegenstrijdigheid in standpunt is en de fractie de achting van de bevolking zal verwerven wanneer zij den handschoen opneemt dien de Regeering haar heeft toegeworpen. In hetzelfde blad wordt door een ander ongeloovig gevraagd of de Regeering dan het doel der nationalisten, in welk land ook, niet zal kennen; als het constateeren van dit doel gevaar oplevert, moest men eigenlijk de vereenigingen op nationalen basis maar verbieden.

Het dadelijk practische in de gerezen kwestie wordt door de pers onmiddellijk naar voren gebracht: de vraag namelijk of de Regeering thans de leuze: Indonesia vrij (al of niet met de bijvoeging „nu") buiten den Volksraad zal verbieden. (De *Siang Po* deelde mee dat de Proc. Gen. de leuze met „nu" reeds heeft verboden). De bladen staan namelijk vol met berichten en beschouwingen over het optreden van politie tegen sprekers en vergaderingen in verband met het bezigen van tot dusver op verschillende plaatsen toegelaten uitdrukkingen. De *Sedio Tomo* meent dat de hiergenoemde leuze zonder „nu" niet zal worden verboden omdat de Regeering spreekt over zoo spoedig mogelijke verwezenlijking van de onafhankelijkheid. En de *Bintang Timoer* van 3 Aug. zou willen dat de fractievoorzitter den Landvoogd nadere toelichting ten deze zou vragen of de leuze „Indonesia vrij, nu!" heelemaal en overal wordt verboden. In de *Siang Po* van 8 Augustus laat de hoofdredacteur een ander geluid hooren: hij noemt de leuze niets dan bangmakerij en wijst er op dat toen Djoni te Medan haar uitsprak, alle menschen rustig bleven, het bleek niets meer dan een woord en daarvoor is de volksbeweging een te heilige zaak: men late die groote woorden achterwege.

De bladen zijn nog niet uitgepraat over de houding der politie tegenover de P. I.-vergadering te Semarang. De *Soeara Oemoem* van 5 Aug. becritiseert het „wilde optreden" van de politie, „waarmee Regeering noch beweging gebaat zijn". Het blad meent dat de vereeniging niet zonder meer de plakkaten met leuzen op last van de politie had moeten verwijderen en de vergadering dadelijk had moeten uiteengaan toen de voorzitter dat gelastte.

De *Sinar Deli* (23 Juli) meent dat de overheid ter Westkust met den dag strenger tegen de organisaties optreedt en hoopt, dat als blijkt dat de politie in de hardhandige uiteenjaging van een kampvuurbijeenkomst bij een Islamitisch feest buiten haar boekje is gegaan, maatregelen zullen worden genomen om herhaling te voorkomen.

Sedio Tomo bevat een kolommenlange mededeeling over beslagleggen door de politie op afbeeldingen van Dipo Negoro, ir. Soekarno, een volkscongres enz., die op een door de Indonesia Moeda te Poerworedjo bij gelegenheid van de pasar malam georganiseerde tentoonstelling te koop waren. Voorts wordt er op gewezen dat op de openbare P.I.-vergadering te Semarang eenige sprekers door de politie werden gestopt, terwijl zij te Jogja dezelfde redevoeringen ongestoord konden houden. Deze toestand acht schrijver verwarrend voor het publiek. De Regeeringsvertegenwoordigers moeten op openbare vergaderingen eenzelfde beleid voeren. Ook in de *Darmokondo* wordt om definities gevraagd en, beter nog: volkomen recht van vergaderen en vereenigen.

Aksi van 1 Aug. bevat een verslag van bedoelde openbare vergadering. Er was een gehoor van 3000 belangstellenden. Nadat de politie eenige malen geïnterrumpeerd had en een anderen leider had bevolen, werd bij de laatste interruptie tevens den last gegeven de bijeenkomst te sluiten. De voorzitter voldeed hieraan, met verzoek aan de aanwezigen om rustig en met een koel hoofd de zaal te verlaten. De aanwezigen stoorden zich echter niet aan het eenige keeren herhaald verzoek, maar stonden onder het geestdriftig geroep van „hidoep, hidoep" op

Onderwijs.

In *Boedi Oetomo* van Juni wordt gepleit voor Indianisatie van het onderwijs, d.w.z. het onderwijs moet niet te veel Westersch zijn, het aantal scholen moet worden vermeerderd, het Nederlandsch moet op de tweede plaats komen. Schrijver wil naast de Europeesche „Indonesische" lagere, mulo- en middelbare scholen en gelooft dat de abiturienten der laatstbedoelde de universitaire colleges wel zullen kunnen volgen ook al was Nederlandsch op hun scholen slechts leervak. Maar hij wil gelijke waardeering der schooldiploma's.

De bekende onderwijs-organisatie Taman Siswo heeft haar 10-jarig bestaan gevierd. De *Bintang Timoer* van 15 Juli en andere bladen deelden mede dat in Kediri deze viering zal plaats hebben in Aug., tegelijk met de feestelijke opening der H.B.S. Nasional Taman Siswo. Voor het toelatingsexamen waren al 55 aanvragen binnengekomen uit Atjeh, Deli, Tapanoeli, Padang, Palembang, heel Java en Celebes, w.o. 6 van Chineesche leerlingen.

In *Aksi* van 23 Juli wordt betreffende deze „nationale" H.B.S. te Kediri bericht dat zij binnenkort een Britsch-Indische taalkundige leerkracht zal krijgen, een „Master of Arts", die voor zijn studie verscheidene jaren in Europa is geweest. Thans is hij leeraar aan de onderwijsinstelling van Rabindranath Tagore. Met de aanstelling van bedoelden philoloog zal aan den wensch om van de nationale H.B.S. ook een contactlichaam tusschen Indonesia en andere Aziatische landen te maken, worden voldaan. De leerlingen die deze H.B.S. hebben doorloopen, zullen gratis tot verschillende scholen in Japan en elders worden toegelaten. Te Kediri zal binnenkort ook een nationaal tijdschrift in het Engelsch worden uitgegeven t.b.v. de landskinderen die deze taal verstaan.

Oost- en Westindisch literatuuroverzicht.

De Redacties van tijdschriften, welke in deze rubriek werden opgenomen, worden uitgenoodigd de bladen rechtstreeks te zenden aan den redacteur van deze rubriek, v. Beverningkstraat 23, 's Gravenhage. Hetzelfde geldt voor uitgevers, die hun boeken in dit overzicht wenschen vermeld te zien.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië

No. 8 van 20 Aug.: Iets over champignons (niet ten onrechte vragen zich velen af, of het in dezen tijd geen aanbeveling verdient, het gebruik van de zoo smakelijke Indische champignons, vooral onder de Europeesche bevolking, aan te moedigen. De champignons — uit de familie der Volvariaceae — is zoowel onder de Chineezen als de Inlanders al lange jaren in trek. Heyne noemt de Volvaria volvacea, d.i. de bekende djamoer padi de uit een economisch oogpunt belangrijkst eetbare zwam). — Rubberpropaganda in 1931 — Pangadjaran basa Soenda, door L. A. Lezer. (3de les).

No 10 van 3 Sept.: Bemesting van thee op Britsche ondernemingen. (Het gebruik van meststoffen, hetzij groenbemesters, stalmest of kunstmest, is in de moderne theecultuur van essentieel belang geworden. E. A. Curtler heeft een boekje uitgegeven: The cultivation and Manufacture of Tea in Ceylon and India. Een der hoofdstukken behandelt bemesting.) — Kalibemesting en hare beschermende werking tegen vorstschade, door dr. A. Arland. — Behandeling van jutevezels. (Uitvinding van de N.V. Artificial Wool Company Lt. te Londen, om een nieuwe wijze van rooten toe te passen, waardoor de eigenschappen van de jute verbeterd en gewijzigd worden). — Plantennamen. (De Hort. Advertiser geeft een lijstje van personen te wier eere planten zijn genoemd. We noemen daarvan Linnaeus, Linnaea; dr. Andrew Dahl, Dahlia; Pietro Matthiola, Matthiola een violier; Matthias de L'Obel, Lobelia; Charles Darwin, Darwinia; Conrad Gesner, Gesnera; dr. Eschscholt, Eschscholtzia; Gravin Cinchon, Cinchonia; George Joseph Kamell, Camellia; Pierre Magnol, Magnolia; John Tradescant, Tradescantia; dr. A. Sparmann, Sparmannia; dr. Leonard Fuchs, Fuchsia; J. H. Kniphof, Kniphovia; Paola Boccone, Bocconia; burggraaf van Cassini, Cassinia; dr. John Torrey, Torreya; Lois Antoine te Bougainville Bougain ville; Heinrich von Heucher, Heuchera; dr. John Fothergill, Fothergilla; Th. Andrew Knigt, Knightia. Men kan daaraan o.a. toevoegen Jul. Const. Ryk: Rykia. (Zie daarover in deze rubriek: de West Ind. Gids met artikel: J. C. Ryk).

Economisch Weekblad voor Ned.-Indië

No. 1 van 8 Juli: In het K.W. van 6 Oct. no. 40 maakten wij melding van de verschijning van dit nieuwe weekblad. Thans ontvingen wij het eerste nummer, waarin de G.G. bij zijn foto de woorden plaatst: mede door betere voorlichting naar herleving van welvaart. Dr. Ch. J. Bernard schreef het voorwoord. Een belangrijk artikel is o.a. Het verzenden van fruit naar Europa, medegedeeld door ir. E. L. Levie van den Tuinbouwkundigen dienst, met 17 afbeeldingen. Dit artikel is van belang voor degenen die in Suriname met den uitvoer van sinaasappelen zijn belast en de voorbehandeling, sorteering en verpakking, leiden, te meer, waar onlangs wederom een partij sinaasappelen uit Suriname in Nederland is gekomen, waarvan het percentage slechte vruchten, zooals ons bekend is, nog te hoog is. Wel waren er kisten met 5 slechte sinaasappelen op de 150, maar ook 23, 25 en zelfs 60).

Christian Science Monitor

Boston, 12 Juli: Dutch Cement Powerful Ties in East Indies. Hieruit halen wij de volgende zinsneden aan: Dutch leadership in the Indies itself prepared the soil for the harvest now springing up, consequent on the education of the native population. Eighty per cent. of native boys and 20 per cent, of native girls are now receiving indigenous instruction. Literature is being carried by the Government to the remotest hamlets by motorcar libraries. Daarop vervolgt de correspondent over West-Indië: The Dutch West Indies in tropical America are quite different in nature and structure from the East Indies. The West Indies, Surinam and Curaçao, never had a real culture of their own. Government and legislation are of decided Dutch character. The possibility of an independent national existence of the West Indies has never been a plank in the political platform of the population. Thus, if Netherland supervision is withdrawn from the West Indies, it would be considered not much less than desertion.)

Haagsche Courant

Koloniaal Bijblad van 3 October: Op zoek naar het graf van Joan van Riebeeck. Men zocht de grafzerk te Batavia en zij bevindt zich in.... Kaapstad. (In verband met het Aneta-telegram vermeldende de komst op 1 October van den heer Gubbins uit Zuid-Afrika te Batavia om het graf van Van Riebeeck te zoeken, deelt Fred. Oudschans Dentz tal van bijzonderheden mede over dit graf, den in 1842 in een paardenstal door Van Hoevell gevonden grafzerk, die in 1913 door de Ind. regeering aan die van de Unie werd geschonken — althans een fragment — en de studie van dr. Crucq, die uit een aantal brokstukken waardeloos materiaal, dat op een puinhoop lag vier stukken kon samenstellen, welke de zerk van Van Riebeeck's tweede vrouw Maria Isaacz. Scipio vormde. Deze stukken eerst in de stadhuiskelders te Batavia geborgen, werden door dr. De Haans tusschenkomst, naar het Museum op het Koningsplein overgebracht. Onze Overzeesche Gewesten van de Avondp. van 7 Oct. en de Nieuwe Rott. Courant van 7 Oct. Avondblad B., nemen dit bericht over.)

De Indische Culturen (Teysmannia)

No. 17 van 1 Sept.: Moeilijkheden op tabakszaadbedden, door ir. J. van der Peel. (Invloed van de bovenlaag van het zaadbed op de kieming van tabakszaad). — Bestralingsproeven van zaden van Cultuurgewassen, door K. A. R. Maier. (In den proeftuin van Mangoeredja staan tal van gewassen onder bestraling, waarvan men zich van de gunstige uitwerking kan overtuigen. — Rubber in poedervorm. (Waarvoor reeds octrooi is aangevraagd.)

De Indische Post

No. 36 van 3 September: Onze Meening, door F. (de beste werkgeefster in Indië. Over de sociale beteekenis van de Koninklijke wordt gezegd: Wij gelooven, dat niemand ons van overdrijving zal beschuldigen, wanneer wij zeggen, dat de Koninklijke de beste werkgeefster hier in Nederlandsch-Indië is. En een dergelijk certificaat, dat zelfs de inlandsche nationalistische leden in den Volksraad gaarne bereid zullen zijn om af te geven, zegt niet alleen veel, het zegt o.i. alles.

Deze maatschappij, welke met 2400 Europeanen (waarvan zeker 95 procent Nederlanders) en met 30.000 Aziaten werkt, kent personeels-voorwaarden, welke elke andere maatschappij — zonder hiermede aan eenig lichaam te kort te willen doen — tot voorbeeld kunnen strekken.

Het gemiddelde salaris der employé's bedraagt meer dan f 550 per maand, het gemiddelde loon van het Aziatisch personeel bedraagt f 1.24 per dag, al zitten hier ook koelieloonen onder van 50 centen (een nog hoog loon, als men het vergelijkt met de overeenkomstige loonen in de cultures).

De uitgaven voor geneeskundige hulp alleen bedragen meer dan een miljoen per jaar.

Behoorlijke verlofsregelingen met vol salaris en vrije overtocht ook voor het gezin, doch vooral het voorzieningsfonds voor Europeanen en de onderstandsregeling voor het Aziatische personeel voltooien de toch al zeer behoorlijke arbeidsvoorwaarden en wij spreken dan nog niet van hetgeen de Koninklijke doet op het gebied van scholen en recreatie-gelegenheden voor het personeel.

Ook bij de Koninklijke heeft de bezuiniging haar slachtoffers geëischt, doch zij verlieten de maatschappij niet, dan nadat een redelijke opzeggingstermijn in acht was genomen en met een aardig bedrag in handen, dat de maatschappij in het voorzieningsfonds had gespaard.

Ook werd loonsverlaging toegepast, doch niet meer dan de daling van den levensstandaard wettigde en het pleit voor de soliditeit der beleggingen, dat de uitkeeringen uit het voorzieningsfonds geen cent minder bedroegen dan eenige jaren geleden. Het personeel, dat de maatschappij verliet, heeft van een koersdaling der beleggingen niets kunnen merken.

Als men nu nog bedenkt, dat jaarlijks eenige millioenen gulden aan invoer- en statistiekrecht worden betaald, aan havenkosten jaarlijks een millioen wordt uitgegeven, en de uitgaven voor porti, telegraaf en telefoon niet minder dan acht ton per jaar bedragen, dan wordt de sociale beteekenis van de Koninklijke eerst recht duidelijk, doch tevens het belang dat ook de fiscus heeft bij krachtige, goed werkende olieconcerns.)

De Indische Verlofganger

van 30 Sept. no. 9: El Dorado, door Arthur van Schendel. — Orchideeën uit Holland. (Uit het Soer. Hbl. wordt aangehaald: Zaterdagmiddag l.l. arriveerde per vliegtuig op Tjililitan in uitstekende conditie een kleine, schitterende collectie cattleya hybriden van de Gebr. Barendsen te Aalsmeer, ten deele bestemd als geschenk voor Z.E. den Gouverneur-Generaal, ten deele als inzending buiten mededinging op de Orchideeën-tentoonstelling tijdens den a.s. Pasar Gambir te Batavia. Het is de eerste maal, dat op deze wijze bloeiende orchideeënplanten uit het Moederland verzonden worden naar een tentoonstelling. Alleen door verzending per vliegtuig en wel van planten met knoppen in een bepaald stadium van ontwikkeling, was het nog mogelijk op deze tentoonstelling uit te komen).

Landbouw en Veeteelt

No. 4 van 31 Aug.: Bloeiende orchideeën per vliegtuig, door P. Dakkus. (Zij kwamen 20 Aug. met de „IJsvogel" aan, verzonden door gebroeders Barendsen te Aalsmeer. Twee afbeeldingen van de planten, in 's Lands Plantentuin ondergebracht, verluchten den tekst. Er is thans in N.I. een vereeniging opgericht, „Smithia", zoo genoemd naar de bekende orchideeënkenner dr. J. J. Smith, welke vereeniging o.a. de orchideeënliefhebberij wil bevorderen).

Onze Stem

No. 35 van 26 Augustus: Het pensioen onaantastbaar, door J. H. S. (Hierin wordt o.a. medegedeeld, dat minister Bosboom, voorganger van jhr. mr. B. C. de Jonge in 1915 in de Tweede Kamer heeft gezegd: dat het Pensioen uitgesteld salaris was als gevolg, dat het verdiend was door voorafgaande diensten en onaantastbaar is. Zoo men dus overgaat tot pensioenkorting, dan staat dit gelijk met een gedeeltelijke niet-voldoening van een privaatrechterlijke schuld van het gouvernement aan den gepensionneerde en het gevolg hiervan zal zijn een proces, dat den schuldenaar, in casu het gouvernement, tot betaling dwingt of anders kan men het heele burgerlijk wetboek t.a.v. verbintenissen in den prullemand werpen).

De Rijkseenheid

No. 1 van 5 Oct.: Kostenverdeeling, door B. (Om het even, of men ze nu neemt van de rechter-, dan wel van de linkerzijde, bij vrijwel alle leden van den Volksraad — en als zoodanig lijken zij wel typische vertegenwoordigers van de Indische publieke opinie — schijnt de idee te bestaan, dat de moederlandsche regeering, daarin braaf bijgestaan door de Nederlandsche politici, er maar al te vaak op uit is Indië het kind van de rekening te doen worden.

Uiteraard wordt dit lied in zeer verschillende toonaarden gezongen. Anders spreekt men, wanneer men koren naar den nationalistischen molen dragen wil; anders, wanneer men op de eigenaardige manier der Stuwgroep de belangen van het land meent te dienen: anders, wanneer men behoort tot de V.C. de jong geformeerde en nog niet bezonken Europeesche groep.

Gemakkelijk lijkt het niet om uit te maken, of het Indische standpunt al dan niet juist is, maar noodig is het, want over niets is het zoo gemakkelijk ruzie krijgen als over het betalen van een gemeenschappelijke rekening; niemand is zoo gemakkelijk gegriefd als de concurrent, die de order niet gekregen heeft. Vooral is dit het geval in een tijd als de tegenwoordige, nu men in Indië wel heel sterk veeren moet laten, nu men onvermijdelijk meer oog moet hebben, voor hetgeen verdeelt dan voor wat vereenigt.

Naast de vele commissies, die er al zijn — menschen, die willen werken zijn er immers genoeg beschikbaar — zou een commissie, die de verdeeling der kosten van de gemeenschappelijke rekening, dit in den ruimsten zin genomen, in studie nam, nuttig werk kunnen verrichten.)

De Stuw

No. 17 van 1 Sept.: Een ontoelaatbaar experiment, door F. D. K. B. (Bali en de Zending) — Oud zeer. I door B. ter Haar Bzn. — De Geneeskundige Hoogeschool, door I. H. S. — Aanteekeningen over Indianisatie.

De Tropische Natuur

Afl. 9 van Sept.: Tuinonkruiden, door S. C. J. Jochems. — Merenonderzoek in Nederlandsch-Indië door F. Ruttner. (Eenige resultaten der Duitsche Linnologische Soenda-expeditie). — Onderzoekingen en waarnemingen omtrent olifanten in Sumatra, door D. Pieters. (voedsel en dagverdediging der olifanten). — Opmerkingen over het voorkomen van Polygonum Plebejum op het Diëng Plateau, door C. G. G. J. van Steenis. (Indisch varkensgras). — Gynura crepidioides Bth. ingevoerd op Sumatra's Oostkust, door Van Steenis. — Felis viverrina, door Sody (vischkat). — Spathodea, door W. Docters van Leeuwen. — Rotan-mieren, door H. Witkamp. — „Orkestmier", door Steup. — Leptospermum javanicum Bl. door Edw. Jacobson. — De kantjil, door W. C. van Heurn. — Iets over het spuwgift van de Naja tripudans sputatrix, door M. B. de Ridders, met naschrift van dr. F. Kopstein. — Homonoia riparia, door Steup.

De West Indische Gids

October: Amerikaansch Nederland op het congres „Nederland Overzee", (voordracht van W. R. Menkman op 24 Juni 1932). — Julius Constantijn Rijk, door Fred. Oudschans Dentz. (Een levensbeschrijving van den man, die als scheepsjongen in dienst trad, gouverneur van Suriname, minister van Marine werd. Zijn naam werd indertijd vereeuwigd door het lid van de Kon. Academie W. H. de Vries op 27 Mei 1854, die het geslacht der pandaneën naar Rijk heeft genoemd Rijkia.) — Bacoven in Suriname, door C. K. Kesler (een overzicht van deze cultuur en de plannen voor de toekomst). Verder Bibliographie.

ZENDINGSBLADEN.

Ons Suriname. No. 8 en 9: Feestnummer. De waterstroom uit het Heiligdom. Twee honderd jaren van Herrnhutter zendingsarbeid. (Een rijk verlucht artikel).

Van Zegen en Zorgen. Sept.: Maandblad der Soekaboemische Opvoedingsgestichten uitgaande van het Genootschap van In- en Uitwendige Zending te Batavia.

Annalen van onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart. October: Kaja-Kaja, toch modelmensch, door Pater H. Geurtjens (slot).

Kruistriomf. October: Breve „Romanorum Pontificum" der richting van de Apostolische Prefectuur van Bandoeng.

Nagekomen Berichten.

Suriname

De Koningin heeft een belangrijk bedrag ter beschikking van den gouverneur van Suriname gesteld, speciaal voor de kindervoeding in Suriname.

Deze daad van Hare Majesteit zal in Suriname op hoogen prijs worden gesteld.

Van overheidswege wordt daar aan de werkloozen geen steun in geld verleend. Wel tracht het bestuur door werkverschaffing steun te verleenen. Ook worden werkloozen in de gelegenheid gesteld, met steun van den lande hun geluk te beproeven in de goudvelden, maar dat neemt niet weg dat er nog veel armoede heerscht.

Er bestaat in Paramaribo een vereeniging voor kindervoeding die krachtig optreedt, maar wegens de algemeene verarming komen de bijdragen niet naar wensch in.

Gelukkig lijden de menschen daar geen kou.

***

Over mogelijkheden voor de Nederlandsche industrie en haar belangstelling voor West-Indië schrijft de heer J. Salomons, directeur der N. V. Import en Exportmij. „Cuveco" te Rotterdam aan het „*Algemeen Handelsblad*" van 16 October:

„Naar aanleiding van uw mededeelingen onder het hoofd „Onze West" in de avondbladen van Dinsdag en Woensdag j.l. zij het mij vergund het volgende onder de aandacht van de lezers van uw blad te brengen.

Als directeur eener exportfirma welke reeds meer dan 25 jaar Suriname bewerkt, terwijl ik persoonlijk verscheidene malen genoemde markt bezocht, meen ik bevoegd te zijn een oordeel uit te spreken over de verhoudingen aldaar tusschen het publiek en artikelen van Nederlandsch fabrikaat.

Ik ben het volkomen met den heer Gemmel eens dat nog zeer veel uit te breiden valt aan de bestaande handelsbetrekkingen tusschen Suriname en Nederland, niet alleen op het gebied waarover evengenoemde heer speciaal schrijft, maar ook voor niet-technische waren. Deze uitbreiding zou kunnen plaats vinden, hetzij door het winnen van nieuw terrein, hetzij door het verdringen van buitenlandsche fabrikaten van deze markt. Dat er in Suriname, de zoo specifiek Nederlandsche kolonie, waar de bevolking zeker even Nederlandsch voelt als in Nederland zelve, nog zooveel buitenlandsche fabrikaten verkocht worden, is zeker betreurenswaardig te noemen.

M.i. is deze toestand te wijten aan het feit dat de koopers in Suriname onbekend zijn met wat Nederland brengen kan, hetgeen voortspruit uit de groote terughoudendheid welke de Nederl. fabrikanten aan den dag leggen waar het geldt hun fabrikaten in de West-Indische kolonie te pousseeren.

Ik meen deze uitspraak te mogen doen naar aanleiding van een uitgebreid onderzoek dat ten doel had vast te stellen welke fabrikanten geneigd zouden zijn tegen een bescheiden vergoeding de mogelijkheid te openen om hun artikelen door een goed ingevoerde firma, waarvan de directeur persoonlijk de cliëntèle in Suriname zou gaan bezoeken, te doen bewerken. Deze vraag werd niet alleen in persoonlijke onderhouden doch tevens door bemiddeling van het blad „Nederlandsch Fabrikaat" aan de betrokkenen gesteld. Kenschetsend is dat het resultaat der bemoeiingen van de vereeniging „Nederlandsch Fabrikaat" was, dat slechts twee, zegge

twee, fabrikanten éénige interesse aan den dag legden. Is een dergelijk resultaat niet het overtuigende bewijs dat het in het bovenstaande niet overdreven werd? Slechts eenige fabrikanten in Brabant maakten een uitzondering door het nut in te zien van hun artikelen op bovengenoemde wijze, door een Nederlandschen exporteur, te doen pousseeren.

Het is dan ook mijn vaste overtuiging dat zoolang de fabrikanten niet zullen inzien dat een Nederlandsche kolonie in de eerste plaats terrein is voor Nederlandsch Fabrikaat, er in den toestand in Suriname geen verandering zal kunnen komen, en dat daar buitenlandsche goederen zullen worden gekocht welke even goed (of wellicht beter) door het Moederland zouden kunnen worden geleverd.

Dat buitenlandsche fabrikanten er anders over denken blijkt wel uit de opwekking van „The British Export Gazette" zooals die in uw artikel van 28 September is overgenomen."

⁂

Naar aanleiding van het bovenstaande meenen wij te mogen verwijzen naar „Surinaamsche brieven", in „*Neerlandia*" van Augustus en het, naar aanleiding daarvan ingezonden stuk van den heer W. R. Chambers, (Directeur van het Bureau voor Handelsinlichtingen te Amsterdam): „*Het Nederlandsche fabrikaat in de West*" in „*Neerlandia*" van October.

Ook vroeger is over dit onderwerp geschreven in het maandblad „*Nederlandsch Fabrikaat*".

Men zie ook in „*De Rijkseenheid*" van 28 September het artikel van den heer Fred. Oudschans Dentz „*Belangstelling voor Suriname in het buitenland*".

Of de Nederlandsche fabrikanten uit hun slaap zullen ontwaken?

⁂

Wij hadden het genoegen Woensdagavond, 5 October, op een bijeenkomst van „Onze Vloot" in „*Excelsior*" een causerie van Dr. W. G. N. van der Sleen bij te wonen. Het onderwerp was: „Een bezoek aan Paramaribo en omstreken, verder aan de groote rivieren, de goudvelden, de houtexploitatie, kortom, het binnenland van Suriname", toegelicht met lichtbeelden en een Agfa-smal-film, eigen opnamen van den spreker.

Er was groote belangstelling; de groote zaal was geheel vol. De groote meerderheid der toehoorders en toeschouwers zal met meer kennis van Suriname de zaal verlaten hebben, dan toen zij er binnenkwam. De zeer talrijke lichtbeelden verduidelijkten het gesprokene. De film verdient bewondering. Het opnemen in het oerwoud van de houtexploitatie, van de stroomversnellingen en watervallen, van de bestijging van den Volzberg en zooveel meer, moet groote inspanning hebben gekost.

Het was een interessante causerie en de spreker was ook achter in de zaal goed te verstaan.

⁂

De volgende Staatsbladen zijn afgekondigd:

No. 478. Besl. van 24 Sept. j.l. tot wijziging en aanvull. van K. B. van 30 Mei 1924 no. 21, en van het daarbij vastgesteld „West-Indisch Overtochtsreglement 1924" (St.bl. no. 268, Gouvern. bl. no. 63, Publicatieblad no. 31).

No. 479. Idem tot wijziging en aanvull. van het „West-Indisch Verlofbesluit 1924" (St.bl. no. 537, Gouv.bl. 1925, no. 2, Publicatieblad 1925, no. 3).

No. 480. Idem tot nadere wijziging „West-Indisch Uitzendingsbesluit 1925". No. 481. Idem K. B. van 10 Sept. 1925, no. 44 en van het daarbij vastgesteld „Mil. West-Indisch Overtochtsreglement 1925".

Curaçao

De orkaan.

Latere berichten melden, dat de orkaan toch nog slachtoffers heeft geëischt. Op Saba zijn twee personen door of tengevolge van den storm overleden. De gouverneur zou naar de bovenwindsche eilanden gaan.

De vreemdelingen.

Na anderhalf jaar zijn nu de in 1931 bij de begrooting toegezegde mededeelingen omtrent het standpunt van het gouvernement tegenover vreemdelingen aan de Tweede Kamer overgelegd. Hier zij daarvan slechts meegedeeld, dat vreemdelingen, wier aanwezigheid een gevaar voor de openbare rust of orde is, niet worden toegelaten en eventueel uitgezet worden. Onder deze personen behooren allen, die betrokken zijn geweest bij een actie tegen Curaçao of bij wie het bestaan van gelijksoortige gezindheid moet worden aangenomen. Van de zoogenaamde politieke vreemdelingen wordt gezegd:

„Personen, van wie verwacht kan worden, dat zij in Curaçao door politieke actie de hun verleende gastvrijheid misbruiken, worden evenmin toegelaten. Zelfs is het gebleken, dat het kan voorkomen, dat reeds de aanwezigheid van bepaalde vreemdelingen, ook al spelen zij geen actieve rol, het gevaar oplevert van teweegbrenging van politieke beroeringen bij bepaalde groepen der bevolking."

De ministers van Koloniën en Buitenlandsche zaken hebben zich met deze gedragslijn vereenigd.

Ook in dit verband verdient wel aandacht een bericht in de *Amigoe* van 3 September 1932, dat er vliegende blaadjes van het subcomité del Caribe der Confederacion sindical Latino Americano op Curaçao verspreid zijn. Het kenteeken „hamer en sikkel" verraadt de herkomst. Dit komt ook voor op Machado's *El asalto a Curazao*.

Drankvraagstuk.

De *Amigoe* bevat een bijdrage in 2 hoofdstukken over „Het Curaçaosch drankvraagstuk naar aanleiding van het opstel van den heer Menkman in ons blad van 21 Juli l.l.

Volgens den ongenoemden schrijver zouden sinds 1928 — dit jaartal noemt hij onder voorbehoud van vergissing — geen drankvergunningen meer verleend zijn. Met beperking van het bestaande aantal acht hij „misschien nog wel iets te bereiken". Drankvrij-maken van een stadsgedeelte houdt hij voor niet uitvoerbaar. Opvoering van de localiteitseischen zal niet veel helpen, is zijn gevoelen. De bestaande belasting van *f* 2,— per Liter vindt hij hoog genoeg. De schrijver meent, dat de schildering van den tegenwoordigen toestand niet juist, althans overdreven, is, en des heeren Menkmans verwijt aan het bestuur onbillijk.

Erratum!

Uit De Maasbode van 29 September 1932 Av.:

Uit onze West.

Orkaan op de Bovenwindsche eilanden.
De paters in Portorico ongedeerd.

Bij het provincialaat van de Paters Dominicanen te Nijmegen is telegrafisch bericht ontvangen, dat alle Paters in Portorico in goeden welstand verkeeren.

Uit den Verren Vreemde

De 13de Volkenbondsvergadering.

De Duitsche minister van Buitenlandsche zaken, Von Neurath had er bezwaar tegen dat in de 13de Volkenbondsvergadering te Genève de gelijk-gerechtigheidseisch van Duitschland bij de algemeene beschouwingen zou worden aangeroerd, o.m. omdat hij vreesde dat men in Duitschland deze vergadering en die van de speciale ontwapeningscommissie niet behoorlijk zou weten uiteen te houden. Men weet, dat de Duitsche regeering besloten heeft aan de werkzaamheden van die speciale ontwapeningsconferenties niet meer deel te nemen, zoolang als men Duitschland, voor zijn bewapening w è l en de andere groote mogendheden n i e t rantsoeneert; dit besluit heeft in Duitschland vrijwel algemeene instemming gevonden. Kwam nu een bericht uit Genève melden, dat Von Neurath een Volkenbonds-bijeenkomst had medegemaakt waarin de gelijkgerechtigheidseisch te berde werd gebracht, dan zouden velen in Duitschland die algemeene V. B. vergadering en die speciale-conferentie niet weten te onderscheiden, en de regeering zou hierdoor in moeilijkheden komen. De vrees voor een dergelijke verwarring is blijven bestaan, ook nadat besloten was aan den wenk van Von Neurath gevolg te geven. En deze heeft gemeend Genève maar te moeten verlaten, om alle onzekerheid weg te nemen.

In Ierland liet de pers Valera, die voorzitter was van de jongste V. B.-r a a d s z i t i n g, ook de V. B.-v e r g a d e r i n g presideeren, bij wier opening hij alleen als raadsvoorzitter optrad juist om een ander tot voorzitter van de assemblée te doen kiezen.

Wij beginnen met deze verhalen omdat er zoo duidelijk de moeilijkheid uit spreekt voor den buitenstaander om de organen van den V. B. in hun functies te onderscheiden.

Eenmaal in het jaar, in September, moet de V. B.-vergadering bijeenkomen. Tot nu toe kwam de oproeping zoo vroeg dat de opening in het begin van de maand kon plaats hebben. Dit jaar hadden de bezigheden der ontwapeningsconferentie vele persoonlijkheden, die in de V. B.-vergadering niet gemist kunnen worden, tot eind Juli te Genève gehouden. Deze verdienden wel wat vacantie en moesten ook tijd hebben om zich weer gereed te maken voor die V. B.-vergadering. Daarom werd de opening eerst op 26 Sept. gesteld en werkt de V. B.-vergadering in October door. Het laat bijeenkomen, dat zijn invloed zal uitoefenen op vele werkzaamheden van den raad en de commissiën, is niet 't eenige bijzondere van deze 13de gewone V. B.-vergadering. Er loopen eigenlijk twee V. B.-vergaderingen dooreen.

Voor de Chineesch-Japansche kwestie is immers een b u i t e n g e w o n e V. B.-vergadering belegd. Heeft de nieuwe, gewone, Politis tot voorzitter gekozen, de buitengewone was en wordt nog gepresideerd door den bekenden Belgischen oud-minister Paul Hymans. Deze buitengewone is niet gesloten, maar tijdelijk naar huis gezonden. Zij heeft een commissie van 19 gevormd, voor de voortgezette bestudeering der kwestie; deze is echter ook met vacantie in afwachting van het rapport, uit te brengen door de V. B.-commissie, welke onder leiding van lord Lytton, in China en Mandsschoerije het Japansch-Chineesche vraagstuk heeft onderzocht, en die nu, 1 October, haar rapport te Genève heeft ingediend. Voor die buitengewone V. B.-vergadering is zoodoende stof tot handelen binnengekomen, maar 't zal nog lang duren alvorens zij tot een uitspraak kan komen. Japan zal eerst nog antwoorden. Dan: bestudeeren in de commissie en in den V. B.-raad, om rijp gemaakt te worden voor de buitengewone V. B.-vergadering. Intusschen zal de kwestie zoo van aanzien zijn veranderd, dat de nieuwe omstandigheden, a. d. z. het erkennen van Mantschoerije als staat door Japan, de houding van de Ver. St. v. N.-Amerika enz., het noodig kunnen doen achten de zaak weer opnieuw te bezien.

Wij brengen hier die twee door elkander loopende V. B.-vergaderingen niet alleen ter sprake als aanwijzing van een der moeilijkheden om het vrij ingewikkelde mechanisme te begrijpen, maar mede omdat het bestaan van die buitengewone vergadering, wel degelijk beteekenis heeft voor de gewone. Deze laatste vond op de lijst der door haar te behandelen punten, het Chineesch-Japansche geschil. In de voormelde omstandigheid heeft zij aanleiding gevonden, dit punt niet te bespreken maar over te dragen aan de buitengewone, die er speciaal voor belegd is.

De 13de gewone heeft zich ook overigens onderscheiden door het endosseeren van zaken, die af te doen zijn, op organen van den V. B., of op conferenties die in zicht zijn. Voor wie de jaarlijksche assemblée meende te mogen beschouwen als het orgaan, dat aan de door de onderdeelen voorbereide beslissingen den doorslag geeft, is dit weer een illusie minder.

Het gemis aan pakkende besluiten kan zijn oorzaak niet vinden in gemis aan deelneming. 52 Staten toch hebben vertegenwoordigers naar Genève gezonden. Alleen de Dominicaansche republiek en Honduras mankeerden op het appèl, ook Argentinië, maar dit is pas in deze dagen tot den V. B. toegetreden. 17 Staten hadden hun minister van Buitenlandsche zaken gezonden. Turkije, dat zich enkele maanden geleden als lid heeft aangemeld, was hierdoor een glanspunt voor het in het afgeloopen jaar bereikte resultaat. Tot de agendapunten behoorde de toelating van Irak, de eerste staat, die van V. B.-mandaat-gebied tot een onafhankelijk rijk is geworden. (Wij hebben over het quasi-mandaat hier uitvoerig gesproken; wij zouden het nu ook kunnen doen over de quasi-onafhankelijkheid, maar wij laten deze V. B.-vergadering gaarne dit eene succes). Optimisten mogen hieruit het geloof putten, dat ook in den V. B. met langzaam gaan op den duur toch nog wel iets te bereiken kan zijn.

Voor de beperking van de bewapening heeft de bijeenkomst niets gedaan. Dit zal ook wel niemand verwacht hebben, wijl de ontwapeningsconferentie nog bestaat, al is zij in rust — wij zeggen niet ter ruste —. Helaas zijn er maar zeer weinigen die van de in November te hervatten beraadslagingen van die conferentie iets van beteekenis durven verwachten.

Is er sprake van geweest ook de economische crisis nu maar geheel te laten rusten, omdat een conferentie van de groote mogendheden aangekondigd is, gelukkig is men van dit voornemen terug gekomen. Theoretisch is het een en ander gezegd dat iets goeds zou kunnen beloven en dit is ook samen gevat in enkele conclusies die van goede voornemens getuigen. Maar dr. H. Colijn heeft in een moedige rede, zooals er te weinig in Genève gehoord worden, doen uitkomen hoe weinig waarde te hechten is aan dergelijke besluiten, waaraan de mogendheden de noodige goedkeuring of toepassing onthouden. Overigens zijn de verwachtingen toch maar geëndosseerd op de aanstaande groote-mogendheden-conferentie. Bij de werkzaamheden is ook veel overgedragen aan de commissies. Dit is natuurlijk onvermijdelijk. Maar bij het lezen van de overdrachten krijgt men toch wel eens den indruk, dat daarbij niet alles aan een spoedige afdoening bevorderlijk is. Voorstellen moeten soms van de eene commissie naar de andere, en lijden, na voorspoedige vaart door de eene, schipbreuk bij de andere.

De organisatie en de werkwijze van den raad zijn door de omstandigheden zoo uitgegroeid, dat hij zich zelf te talrijk vindt voor een vlotte afdoening. Maar juist doordien hij zoo geworden is tegen eigen wil in, door het drijven van groepen of leden, die per sé erin vertegenwoordigd willen zijn, is hierin niets te veranderen.

Het algemeen secretariaat werkt wel goed, maar lijdt toch ook aan hetzelfde euvel.

En commissies, raad, secretariaat werken weer met onder-commissies, raadsgeledigingen, onder-secretariaten en directeurschappen, soms in naijverig getwist.

Voor wie in den V. B. is ingeleefd is alles misschien eenvoudig, maar voor ieder ander zijn de bijzonderheden moeilijk uit elkander te houden.

Men zou gaarne met den Zwitserschen woordvoerder Motta en den Engelschman Sir Cecil optimistisch denken over het „kunnen" van den V. B. mits men maar in zijn onmisbaarheid blijft gelooven. De practijk dringt echter twijfel op aan dit „kunnen". Paraguay en Bolivië; na Japan en China; het meedoen en weer niet meedoen van de Ver. Staten in Liberië en bij andere gelegenheden; het gebrek aan durf om de zaken te zien zooals zij zijn; de noodzakelijkheid om de invloedrijke leden naar de oogen te zien, uit vrees dat zij anders weg loopen; het buiten den bond blijven van groote staten; het baasspelen van de groote mogendheden; het bemoeien en inmengen van onbevoegden en ondeskundigen; het slecht nakomen van financieele verplichtingen; het vooropzetten en doordrijven van eigen belang boven het internationaal belang; in dit alles liggen eigenschappen en daadzaken, die het geloof doen wankelen aan een bond, die internationalen vredesdrang op krachtige wijze in de samenleving tot uiting kan doen komen, al mag men toch wel gelooven aan vele heilzame invloeden tot verzachting van eenige tegenstellingen en misstanden.

Berichten der Afdeelingen

Afdeeling Apeldoorn.

Vrijdag 4 Nov. K. v. d. Veer: „Lief en leed in de dessa".
Woensdag 30 Nov. A. Pimentel: „Zes jaren onder de koppensnellers van Centraal-Borneo".

Wie in Oct. lid wordt telt mee voor 1933!

Secretariaat: Jagersweg 42; tel. 4027; postgiro 93038.

Afdeeling Groningen.

Het Bestuur der afd. Groningen e. o. maakt bekend, dat op Vrijdag 28 Oct. e.k., des namiddags ten 8 ure in de Commissiezaal van „de Harmonie" te Groningen door Prof. Dr. C. D. de Langen, hoogleeraar aan de Geneesk. Hoogeschool te Batavia, een voordracht zal worden gehouden, waarvan het onderwerp luidt: „De invloed van climatologische factoren in de tropen op den gezonden en den zieken mensch."

Toegang voor leden „Oost en West" vrij plus één huisgenoot. Toegangsprijs voor niet-leden ƒ 0,50.

Afdeeling Arnhem.

Den 5en October j.l. werd een algemeene vergadering te Arnhem gehouden, waaraan voor het eerst ons nieuw bestuurslid C. A. Rijnders, Commandant van Bronbeek deelnam.

De navolgende punten werden behandeld:

Een plan werd opgemaakt om ons ledenaantal uit te breiden. Daarvoor komen in aanmerking oud-Indischgasten, zij die connecties met Indië hebben en zij die een goed begrepen inzicht hebben van het belang van de eenheid tusschen Nederland en Indië. Een commissie ad hoc zal zich met deze aangelegenheid in Arnhem, Oosterbeek en Velp bezig houden.

Vervolgens werd de mogelijkheid onderzocht om in de tweede helft van Januari 1933 een „Indische Avond in Arnhem te organiseeren, met de bedoeling om een eventueel batig saldo te bestemmen voor het Crisis Steun-Comité voor Nederlandsch Indië.

Het Oostelijk deel van ons land heeft nog geen krachtige opwekking voor dit mooie doel gehad en het bestuur meent, dat wanneer wij van vele zijden medewerking voor dezen philanthropischen avond krijgen, wij onzen invité's een mooien avond kunnen aanbieden, welke resultaten zal afwerpen.

Ten slotte werd nog de voorgenomen reorganisatie in ons afdeelingsbestuur en onze vertegenwoordiging in het hoofdbestuur ter kennis gebracht. Wanneer dit vasteren vorm heeft aangenomen, zullen wij onze leden nader inlichten.

Wij hebben den heer A. Pimentel, oud-Hoofdofficier N.I.L. bereid gevonden in de tweede helft van November a.s. voor onze leden eene lezing te komen houden over „De zeden en gewoonten van de Dajaks van Centraal Borneo."

Mededeelingen

VAN HET HOOFDBESTUUR.
Voor de leden in Ned.-Indië.

De leden die in Ned.-Indië verblijven worden vriendelijk verzocht de door hen verschuldigde contributie aan hem over te maken, zoodra door hen ontvangen is een postwisselformulier en zulks teneinde verdere kosten op de inning dier contributie niet noodeloos te vergrooten.

De Hoofdvertegenwoordiger van Oost en West,
L. M. F. PLATE.

VAN DE REDACTIE.

Algemeen Nederlandsch Verbond.
Afdeeling Boekverspreiding.

Ter gelegenheid van het 30-jarig bestaan op 18 October van de Boekencommissie sedert 1932 genoemd Afdeeling Boekverspreiding van het A. N. V. zal van 18 tot en met 24 October in Laan 34 een tentoonstelling worden gehouden welke een beeld zal geven van de geschiedenis en den arbeid gedurende 30 jaren.

De tentoonstelling is geopend van 10 tot 12 en van 2 tot 5 uur. Zondag 23 October alleen van 3—5 uur.

De bezoekers hebben dan tevens gelegenheid het Stammuseum van het A. N. V. te bezichtigen.

FRED. OUDSCHANS DENTZ.
Leider der Afd. Boekverspreiding.

BIOSCOOPNIEUWS

CENTRAAL THEATER, DEN HAAG, Lange Poten 41.
„Hell's Angels".

Groot is de opzet van dit filmwerk, spelende in den oorlogstijd, ons verplaatsend naar den strijd die de vliegeniers streden in het elkaar in voortrazende een-dekkers met de mitrailleurs beschieten, hoog boven in de witte luchten. Velen hebben er aan meegewerkt, volgens het programma 147 aviateurs met 78 vliegmachines. Jammer, dat er wel iets hapert aan het verband. Mogelijk is er hier en daar de schaar te forsch ingezet. Desondanks blijft het een indrukwekkend en spannend filmwerk.

De bekende Amerikaansche film „Wings" gaf ons reeds een kijkje in het leven van de oorlogsvliegers, die elkaar met hun vlammen schietende mitrailleurs naar beneden haalden. Deze tafreelen kan men ook in deze film aanschouwen, waaraan dan nog een liefdesgeschiedenis vooraf gaat.

Die gevechten in de lucht, dat vallen van de machines, het doen ontploffen door middel van bommen van een munitiedepot, de aanval op den Zeppelin, waarbij, nadat vier der vijf aanvallende vliegtuigen neergeschoten zijn, het vijfde als eenige middel om den zepp te vernietigen, er tegen aan vliegt, waardoor zoowel de zepp als het vliegtuig brandend naar beneden storten — dat alles maakt diepen indruk, 't is op de meest realistische wijze op den filmband vastgelegd en wekt daarom bewondering voor de uitstekende techniek.

De namen der medespelenden klinken ons niet allen bekend in de ooren: Ben Lyon, Jean Harlow, James Hall, Jane Winton, Thelma Todd, Douglas Gilmore.

Het gaat hier ook meer om het „spel" met de vliegmachines en dat is knap in elkaar gezet.

Bestemd voor uitzending naar Nederlandsch-Indië

H. van Pel, vakkundige voor de zeevisscherij, Sirenestraat 1, IJmuiden.

In Nederland aangekomen verlofgangers.

H. J. M. Bus, schoolhoofd b.h. O.W.L.O., per adres J. Cox, Maliestraat 1, Utrecht; C. G. Esser, mulo-onderwijzer, Landstraat 28, Bussum; A. de Witt, hoofdopzichter b.d. Waterstaat en 's Lands B.O.W., Cath. van Clevelaan 42, Nieuwer-Amstel b.d. Kalfjeslaan, Buitenveldert bij Amsterdam, Amstelveen; Th. A. Smet, R.K. geestelijke v.d. tweeden rang m.d. titel van wnd. pastoor van Soerabaja, Ubbergscheweg 172, Nijmegen; mr. P. L. J. Harting, lid v.d. Raad v. Justitie te Semarang, Populierstraat 23, Den Haag; W. Hölzenspies, mulo-onderwijzer, Mauritsstraat 5, Utrecht; G. A. J. Smit, R.K. geestelijke van den 2en rang in Curaçao, Pastorie Hoogstraat no. 87, Schiedam; C. van Os, Kweekschoolond. te Blitar, Engweg 43, Driebergen; J. A. Muller, wnd. hoofd d. Ambachtssch. v. Inl., Ambonplein 26 I, Amsterdam-O.; D. J. A. Piepers, comm. v. pol. 2e kl., Vermeerlaan 47, Hilversum; G. J. Negrijn, opp.-houtv. p.a. Ned. Handel-Mij., Amsterdam; T. C. E. W. Canter Visscher, leeraar a.d. Midd. Landbouwschool te Buitenzorg, Stadhouderslaan 98, Den Haag; W. P. Minderman, hoofdonderw., L. v. Eik en Duinen 128, Den Haag; A. v. d. Burgh, onderhavenmeester te Soerabaja, Haverschmidtstraat 22, Den Haag; H. H. van Bronckhorst, werktuigkundige b.d. S.S. enTr., posterestante, Den Haag; A. W. M. Flaat, schoolh., Jelgersmastraat 10, Haarlem (N.); dr. R. J. W. Reys, hoofdambt. dep. v. B.B., hotel Duinoord, Sweelinckplein Den Haag; mr. J. M. A. van Oppen, wnd. adj.-insp. v. Fin., Sweerts de Landasstraat 28, Arnhem; ir. J. P. Spruyt, beroeps-ass. Geneesk. Hoogeschool te Batavia, p.a. fam. A. M. D. Grootens, Keizersgracht 235, Amsterdam-C.

Met Pensioen.

A. L. J. de Boer, gezagh. Gouv.-Marine, Bezuidenhout 16a, Den Haag; H. Smakman, hoofdopz. Scheepsb. Mar. Etabl., Meeuwenlaan 53 hs., Amsterdam; H. H. Ypma, immigratie-ambt. 2e kl. te Medan, Genistalaan 14, Apeldoorn; C. E. Pieters, ambt. 3e kl. I., U. en Doorvr., Maasstraat 93, Den Haag; J. Z. v. d. Hoeven, schoolhoofd, Randweg 142b, Rotterdam; prof. dr. W. M. Docters van Leeuwen, dir. v. 'sL. Plantentuin en buitengew. hoogleeraar i.d. plantkunde b.d. Gen. Hoogeschool te Batavia, J. Steenlaan 10, Bilthoven; J. W. Dankmeyer, adm. ambt. b.h. dep. v. Onderw., Sarphatipark 50, Amsterdam-Z.; P. H. Claassen, schoolhoofd O.W.L.O., te Malang, Moerdijkstraat 16, Venlo; G. A. Calkoen, ass.-res., de Perponcherstraat 108, Den Haag; A. C. Laernoes, baas-ketelmaker b.h. Marine-Etabl. te Soerabaja, p.a. A. Lodder, Glansstraat 5, Vlissingen.

Mutatiestaat van 5 tot 12 October '32

Nieuwe Leden:	Voorgesteld door:
J. Mijs, voorloopig adres: Dr. A. Mijs te Epe (rekent tot de afdeeling Arnhem). W. H. Haverkorn van Rijsewijk, Velp (G.) Beekhuizerweg 19.	den Voorzitter en den Penningmeester van de Afd. Arnhem.
Mejuffrouw E. Hattink p.a. Dixon's Boekhandel, Hoofdstraat, Apeldoorn.	den heer H. A. Schoonhoven te Apeldoorn.
G. R. Erdbrink, Lid van den Raad van Indië, Batavia-C., Kebon Sirih 76. M. E. L. Israël, Assistent-Resident van Boeloengan te Tandjong Seilor.	Hoofdvertegenwoordiger van „Oost en West" te Malang.

Afschrijvingen:

Arend Pottinga, Deventer, Kleine Overstraat 27.

Adresveranderingen:

Mevrouw C. N. Radjiman—Van Muijen, van: Haarlem, Spruit- en Boschstraat 1, naar: Hilversum, Langestraat 19. (Afdeeling 't Gooi).

H. Broekhuis, Majoor-tit., b.d., van: Leiden, naar: Den Haag, Corn. Speelmanstraat 4.

J. van Engelenburg L. Czn., Bankdirecteur, Nijmegen, van: Groesbeekscheweg 226, naar: Sterreschansweg 96.

J. Boon Jr., Den Haag, Paul Gabriëlstraat, van: 20, naar: 56.

H. G. Louisse, Oud-Directeur Osvia, Bruxelles, van: Boulevard du Jardin 17-18, naar: Avenue Michel Ange 23.

Mr. J. H. A. Westrik, Lid van het Hof van Justitie, van: Voorthuizen, naar: Paramaribo.

Mr. H. G. Verhoeff, Wnd. Referendaris Dep. B.B., m.v., van: Batavia, naar: Wilnis, p.a. C. Verhoeff.

J. Wit, van: Buitenzorg, Raden Semeroeweg 3, naar: Breda, Baronielaan 170.

L. J. Harmsen, Directeur Nillmij, van: Weltevreden, Noordwijk 34, naar: Den Haag, Oranjestraat 13, p.a. Nillmij.

H. F. L. Krämer, Oud-Luitenant-Kolonel N.I.L., van: Willem I, naar: Den Haag, Frederik Hendriklaan 13.

C. B. Eenhoorn, Officier van den Marinestoomvaartdienst 1ste klasse, van: Den Helder, naar: Batavia-C., p.a. Departement der Marine, Goenoeg Sari.

F. Kroon, Kolonel der Infanterie, van: Batavia, naar: Bandoeng.

E. Tacoma, Assistent-Resident, van: Batavia, naar: Boven Digoel (Gouvernement der Molukken).